

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΣΧΟΛΗ ΝΟΜΙΚΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ & ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΝΟΜΙΚΗΣ

Η ΔΙΕΘΝΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΘΕΜΕΛΙΩΔΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΑΝΔΡΕΑΣ Γ. ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΔΗΜΗΤΡΑ Κ. ΚΑΡΑΔΗΜΑ

Α.Μ. : 1340200400784

ΕΞΑΜΗΝΟ: Η'

ΑΘΗΝΑ 2008

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ:

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

2. ΓΕΝΙΚΑ

2.1 Έννοια και σημασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων

2.2 Ιστορική αναδρομή

2.3 Διακρίσεις των θεμελιωδών δικαιωμάτων και συγγενείς έννοιες

2.3.1 Status negativus, Status activus, Status socialis

2.3.2 Πολιτικά, Κοινωνικά και Οικονομικά δικαιώματα

2.3.3 Αμυντικό, Προστατευτικό και Διεκδικητικό περιεχόμενο

2.4 Διεθνής Προστασία

2.4.1 Όψεις Διεθνών Δεσμεύσεων

3. ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΣΕ ΔΙΕΘΝΕΣ ΕΠΙΠΕΔΟ

3.1 Ο Χάρτης των Ηνωμένων Εθνών

3.2 Διεθνή Σύμφωνα των Ηνωμένων Εθνών

3.2.1 Το Διεθνές Σύμφωνο Ατομικών και Πολιτικών Δικαιωμάτων (ΔΣΑΠ)

3.2.2 Το Διεθνές Σύμφωνο για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Πολιτιστικά Δικαιώματα (1966)-ΔΣΟΙΚΠ

3.3 Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων

3.3.1 Γενικά: Περιεχόμενο, Σύνθεση

3.3.2 Αρμοδιότητες της Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων

4. ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΣΕ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

4.1 Εποπτική Παρουσίαση της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ)

4.2 Ατομική Προσφυγή

4.3 Τα Προστατευόμενα ουσιαστικά δικαιώματα

4.4 Ο Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης

4.5 Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου

4.5.1 Σύσταση-Διαδικασία

4.5.2 Διάρκεια Διεθνών Διαδικασιών

4.6 Πίνακας αντιστοιχίας άρθρων μεταξύ της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου και του ελληνικού Συντάγματος

5. ΕΙΔΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

5.1 Θέσεις και Προτάσεις της Εθνικής Επιτροπής για τα δικαιώματα στο θέμα της εμπορίας ανθρώπων

5.2 Ισότητα των δύο φύλων. Η Σύμβαση της Νέας Υόρκης του 1979

5.3 Δραστηριότητες της UNESCO

6. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

7. ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ

8. ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

9. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τα θεμελιώδη δικαιώματα με αρχέγονο έρεισμα τον πολίτη της Αθηναϊκής Δημοκρατίας, θεσπίστηκαν κατά τους νεώτερους χρόνους στην Αγγλία με τη Magna Charta του 1215 καθώς και με άλλα νομοθετικά κείμενα του 17^{ου} αιώνα, για να κατοχυρωθούν ευρύτερα με τη «Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και του Πολίτη» της Γαλλικής Επανάστασης του 1789 και με τα Συντάγματα διαφόρων κρατών της Ευρώπης, μεταξύ των οποίων και η Ελλάδα, κατά τον 19^ο και τον 20^ο αιώνα. Έτσι λοιπόν κατά τη διάρκεια του περασμένου αιώνα η προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων παύει να είναι εσωτερική υπόθεση των κρατών και ανάγεται σε θέμα διεθνούς ενδιαφέροντος. Είναι γεγονός ότι ζούμε πλέον σε μια εποχή που τα διεθνή νομοθετικά κείμενα αλλά και η νομολογία διεθνών δικαιοδοτικών οργάνων εισέρχονται ολοένα και περισσότερο στα εθνικά δικαιοδικά συστήματα. Παρατηρείται αύξηση των διεθνών δικαστηρίων που εφαρμόζουν και ερμηνεύουν διεθνείς κανόνες για τα θεμελιώδη δικαιώματα των πολιτών. Αλλά και διάφορα όργανα που είναι επιφορτισμένα με τον έλεγχο της εφαρμογής των διεθνών συμβάσεων τις τελευταίες δεκαετίες αποκτούν οιονεί δικαστικό χαρακτήρα.

Το γεγονός όμως ότι οι διεκδικήσεις, οι προοπτικές και τα επιτεύγματα όσον αφορά τα θεμελιώδη δικαιώματα διευρύνονται εντυπωσιακά, δεν σημαίνει ότι δεν υπάρχουν παραβιάσεις. Θα ήταν λάθος να σχηματίσει κανείς την εντύπωση ότι τα θεμελιώδη δικαιώματα απολαμβάνουν τον πλήρη σεβασμό σ' όλο τον κόσμο. Είναι βέβαιο ότι όλα τα υπάρχοντα διεθνή κείμενα (instruments) και η διεύρυνση των οργάνων ελέγχου της εφαρμογής τους σηματοδοτούν ικανοποιητική και ενθαρρυντική πρόοδο, αποτελούν δε αναμφισβήτητα προϊόντα μακροχρόνιων αγώνων των λαών που μόχθησαν για την ουσιαστική υιοθέτησή τους από τα αρμόδια όργανα και τα κράτη. Ωστόσο, οι παραβιάσεις τους αποτελούν συχνό φαινόμενο που αποκτούν χαρακτήρα συστηματικής κωλυσιεργίας ιδίως από τους ισχυρούς της Γης. Παρόλο όμως αυτές τις συχνές παραβιάσεις ιδιαίτερα ελπιδοφόρο είναι το γεγονός ότι οι λαοί φαίνεται ότι έχουν συνειδητοποιήσει τις ολέθριες συνέπειες που επιφέρει η καταπάτηση των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Μεγαλειώδεις συγκεντρώσεις πραγματοποιούνται σε τακτά χρονικά διαστήματα σε διάφορα σημεία του πλανήτη για την διεκδίκηση του σεβασμού των δικαιωμάτων των περιθωριοποιημένων και ευπαθών ατόμων και λαών. Έτσι παρατηρείται γιγάντωση της λαϊκής απαίτησης για την ουσιαστική προάσπιση των ελευθεριών και των δικαιωμάτων.

Αναμφισβήτητα περισσότερο από χρήσιμη είναι η όσο το δυνατόν μεγαλύτερη γνώση των θεμελιωδών δικαιωμάτων μας καθώς και των μέσων που το διεθνές δίκαιο παρέχει για την προστασία των δικαιωμάτων αυτών. Κάθε κρατικό όργανο αλλά και κάθε πολίτης χωριστά πρέπει να τα γνωρίζουν στην ευρύτερη δυνατή έκταση, διότι η γνώση αυτή αποτελεί την πρωταρχική προϋπόθεση για την πραγμάτωση της ειρηνικής συμβίωσης, της ελευθερίας, της κοινωνικής ισότητας και δικαιοσύνης. Δεν είμαστε βέβαιοι σε θέση να γνωρίζουμε τα αποτελέσματα των τελευταίων διεθνών εξελίξεων, για τις οποίες ορθό θα ήταν να είμαστε επιφυλακτικοί, αλλά μέχρι στιγμής μπορούμε να συνάγουμε ότι παρά τα πολυάριθμα προβλήματα, υπάρχει ένας μη αναστρέψιμος πυρήνας κανόνων και οργάνων που μεριμνούν για τη διεθνή προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων.

2. ΓΕΝΙΚΑ

2.1 Έννοια και σημασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων

Στη σύγχρονη εποχή ως θεμελιώδη δικαιώματα εννοούμε τους κανόνες δικαίου που παρέχουν την εξουσία σε άτομο, κατηγορία ατόμων ή σε ένωση ατόμων να ικανοποιήσουν ένα συμφέρον, στο οποίο μ' αυτόν τον τρόπο δίνεται νομική υπόσταση. Σήμερα τα θεμελιώδη δικαιώματα κατοχυρώνονται από όλα τα Συντάγματα συστηματοποιώντας τις σχέσεις μεταξύ της κρατικής εξουσίας και της κοινωνίας. Παρόλο όμως την νομική αναγνώριση, το πρόβλημα της ουσιαστικής εφαρμογής των θεμελιωδών δικαιωμάτων, της απειλής καθώς και της πραγματικής άσκησής τους εξακολουθεί να προβληματίζει την νομική επιστήμη.

Είναι ευρύτερα γνωστό ότι τα δικαιώματα των πολιτών βασίζονται στις αρχές της ελευθερίας και της ισότητας. Κάθε άνθρωπος έχει το δικαίωμα ν' αξιώνει τον σεβασμό της ανθρώπινης υπόστασής του, της ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητάς του, της συμμετοχής του στο κοινωνικοπολιτικό γίγνεσθαι και της ίσης μεταχείρισής του. Στο σημείο αυτό αξίζει ν' αναφέρουμε ότι τα θεμελιώδη δικαιώματα δεν έχουν μόνο διακηρυκτικό ή ιδεολογικό περιεχόμενο, αλλά αποτελούν νομικούς κανόνες που συνεπάγονται δικαιώματα και υποχρεώσεις. Επιπροσθέτως, τα θεμελιώδη δικαιώματα δεν μπορούν ν' αποτελούν μονάχα κατευθυντήριες εντολές, αλλά θα σε κάθε περίπτωση θα πρέπει ν' αντιμετωπίζονται ως «υποκειμενικά δίκαια», δηλαδή ως πλήρη δικαιώματα του κάθε ανθρώπου. Όπως τα δικαστήρια έχουν την ευχέρεια να εξετάζουν τις πράξεις της νομοθετικής και της εκτελεστικής εξουσίας, έτσι και ο κάθε πολίτης μπορεί, χρησιμοποιώντας τους κανόνες του αντικειμενικού δικαίου, να προστατεύει τα θεμελιώδη δικαιώματά του, τα οποία αποτελούν νομικά αναγνωρισμένες, αγωγήσιμες και εξαναγκαστές έννομες αξιώσεις.

Τα θεμελιώδη δικαιώματα όμως δεν προστατεύουν αποκλειστικά την έννομη θέση των ατόμων. Επενεργούν στη δράση του κράτους οριοθετώντας την κρατική εξουσία. Έτσι λοιπόν τα θεμελιώδη δικαιώματα συμπεριλαμβάνουν κανόνες αποθετικής αρμοδιότητας, προβλέποντας τι δεν είναι επιτρεπτό να πράξει η κρατική εξουσία. Τα θεμελιώδη δικαιώματα σημαίνουν την άρνηση του ολοκληρωματικού καθεστώτος οποιασδήποτε μορφής και την επάνδρωση του δημοκρατικού πολιτεύματος και ασφαλώς του κράτους δικαίου. Άλλωστε η έννοια της δημοκρατίας είναι αδιανόητη χωρίς τις ελευθερίες του λόγου, της συναθροίσεως, του τύπου και της ελεύθερης ιδρύσεως και συμμετοχής σε πολιτικά κόμματα. Επιπλέον τα θεμελιώδη δικαιώματα τελούν σε σχέση αλληλεπιδράσεως προς το κοινωνικό κράτος, το οποίο προσφέρει στους πολίτες του αγαθά και υπηρεσίες, που συναπαρτίζουν το περιεχόμενο των Συνταγματικά αναγνωρισμένων θεμελιωδών δικαιωμάτων.

Από τις παραπάνω παρατηρήσεις μπορούμε να συμπεράνουμε ότι τα θεμελιώδη δικαιώματα δεν αναφέρονται μόνο στην έννομη κατάσταση του ατόμου, αλλά πολύ περισσότερο συνιστούν αντικειμενικούς κανόνες δικαίου, διέποντας ολόκληρη την έννομη τάξη. Στη σύγχρονη νομική πραγματικότητα, η διασφάλιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων αποτελεί πρωταρχικό σκοπό του κράτους, το οποίο παρατηρούμε ότι μεταβαίνει από κράτος απάθειας σε προστατευτικό κοινωνικό κράτος δικαίου. Η συνταγματική επιταγή απευθύνεται προς κάθε όργανο του κράτους, το οποίο θα πρέπει να διασφαλίζει την ανεμπόδιση άσκησή της. Κάθε

κρατικός φορέας αποτελεί εγγυητή της άσκησης των θεμελιωδών δικαιωμάτων αλλά ταυτοχρόνως και κάθε πολίτης χωριστά θα πρέπει να εκπληρώνει το χρέος της κοινωνικής αλληλεγγύης(Σ άρθρο 25 παρ. 4). Η σχέση κράτους και ατόμου είναι η βάση για την ανάπτυξη ατομικών και συλλογικών δικαιωμάτων και συμφερόντων.

Η πρακτική σημασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων έλαβε χώρα προπάντων μετά τον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο. Η διεθνής κοινωνία αρχίζει να κατοχυρώνει τα θεμελιώδη δικαιώματα με σειρά πληθώρα διεθνών συμβάσεων. Τα δικαιώματα των πολιτών αντιμετωπίζονται πλέον με τον πρέποντα σεβασμό και η τήρησή τους υποβάλλεται στον δικαστικό έλεγχο. Διεθνώς στη θεωρία και τη νομολογία τα θεμελιώδη δικαιώματα περιλαμβάνουν τα θεμέλια και των υπολοίπων κλάδων του δικαίου. Τα θεμελιώδη δικαιώματα συνεχώς λαμβάνουν διεθνή χαρακτήρα σε αντίθεση με τον καθαρά εθνικό χαρακτήρα του οργανωτικού μέρους του συνταγματικού δικαίου. Και αυτό συμβαίνει διότι οι οργανωτικές διατάξεις αναφέρονται αποκλειστικώς στο εκάστοτε κράτος , ενώ αντίθετα τα θεμελιώδη δικαιώματα προσανατολίζονται γενικότερα στον άνθρωπο.

2.2 Ιστορική Αναδρομή

Στη σύγχρονη εποχή τα δικαιώματα του ανθρώπου θεωρούνται αυτονόητα και δεδομένα, με ορισμένες πάντως αποκλίσεις και παραλλαγές. Ιστορικά τα δικαιώματα αυτά είναι αποτέλεσμα πολιτικών και κοινωνικών αγώνων και υπήρξαν προϊόν της ιστορικής εξέλιξης. Πράγματι, μόνο ύστερα από μακρά σειρά ετών τυραννικής καταπίεσης και περιφρόνησης των θεμελιωδών δικαιωμάτων, κατάφερε ο άνθρωπος την σταδιακή αναγνώριση των δικαιωμάτων και ελευθεριών του καθώς και τη δικαστική προστασία τους.

Στην αρχαία Ελλάδα, και κυρίως στην Αθήνα του 5^{ου} αιώνα π.Χ., είχαν αναγνωριστεί κάποιες μορφές ατομικής ελευθερίας-όπως το δικαίωμα αυτοκαθορισμού του πολίτη-από την ιδεοκρατική φιλοσοφία, από τους Στωικούς φιλοσόφους και από τους σοφιστές. Ωστόσο στην Αθηναϊκή πολιτεία η αναγνώριση των δικαιωμάτων αυτών καθώς και η ουσιαστική συμμετοχή στις δημοκρατικές διαδικασίες, αποτελούσαν προνόμια των ανώτερων τάξεων των ελεύθερων πολιτών, ανδρικού μόνο γένους, ενώ ταυτοχρόνως υπήρχε ο θεσμός της δουλείας. Οι δούλοι θεωρούνταν κατώτερα όντα, χωρίς κανένα απολύτως δικαίωμα και πολύ συχνά αποτελούσαν αντικείμενο σκληρής και απάνθρωπης μεταχείρισης.

Οι Ρωμαίοι έως τα χρόνια του Αυγούστου (27 π.Χ.), αλλά και κατά τη διάρκεια των αυτοκρατορικών χρόνων, διατύπωσαν ορισμένες φιλελεύθερες απόψεις περί των δικαιωμάτων των πολιτών, αφορώντας μόνο όμως τις ανώτερες κοινωνικά τάξεις(των πατρικίων και των συγκλητικών). Παράλληλα κυριαρχούσε η κοινωνική πραγματικότητα της δουλείας, των δουλοπαροίκων και άλλων υποτελών κατηγοριών, οι οποίοι θεωρούνταν πράγματα δεκτικά απόλυτης εξουσιάσεως. Επομένως ούτε στην αρχαία Ρώμη μπορεί να γίνει λόγος για θεμελίωση των δικαιωμάτων του ανθρώπου.

Στον Δυτικό κόσμο η αναγνώριση των δικαιωμάτων του ανθρώπου (human rights) εγκαινιάστηκε σταδιακά στην Αγγλία με τη Magna Charta και την καθιέρωση της απαγόρευσης αυθαίρετων συλλήψεων. Κατά τη διάρκεια του Μεσαίωνα στην Ευρώπη εμφανίστηκε μια πατερναλιστική απλώς προστασία. Μερικούς αιώνες αργότερα, ιδίως κατά τις απαρχές του Διαφωτισμού, οι ελευθερίες του ανθρώπου βρίσκονταν σε εξευτελιστικό επίπεδο, με παράλληλη όμως άνθιση των κοινωνικών αντιδυναστικών εξεγέρσεων.

Οι Γάλλοι Διαφωτιστές (Ντιντερό, Ρουσσώ κ.ά.) καθώς και Άγγλοι φιλόσοφοι(Χιουμ, Λοκ κ.ά.) ανέπτυξαν την ιδέα της ισότητας και των «φυσικών » δικαιωμάτων και ελευθεριών. Στη Γαλλική επαναστατική διακήρυξη του 1789 θεμελιώθηκαν τα πρωταρχικά πολιτικά δικαιώματα κάθε ανθρώπου «Tous les homes naissent et demeurent egaux en droit» (όλοι οι άνθρωποι γεννιούνται και παραμένουν ίσοι έναντι του νόμου). Αναγνωρίστηκαν έτσι λοιπόν μια σειρά από ατομικά δικαιώματα με αμυντικό χαρακτήρα.

Κατά τον 19^ο και 20^ο αιώνα ορισμένα βασικά ανθρώπινα δικαιώματα διακηρύχθηκαν σ' όλα σχεδόν τα Συνταγματικά κείμενα των Ευρωπαϊκών χωρών. Αναγνώριση ατομικών δικαιωμάτων υπήρξε και στα Ελληνικά Συντάγματα του 1844, 1864, 1911, 1927, 1952 και 1975. Στο τελευταίο, που είναι και το ισχύον στην χώρα μας, μετά την αναθεώρηση του 1986 και 2001, περιλήφθηκε στο «Μέρος Δεύτερο» (άρθρα 4-25) ένας πλήρης κατάλογος ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων.

Όπως προκύπτει από την ιστορική αναδρομή τα θεμελιώδη δικαιώματα του ανθρώπου, παρόλο που χαρακτηρίζονται «φυσικά» και «εγγενή» σε κάθε ανθρώπινη οντότητα και σύμφυτα με την ανθρώπινη ιδιότητα, εντούτοις στην πράξη δεν είναι ούτε «δεδομένα» ούτε «αυτονόητα». Αντιθέτως είναι αποτέλεσμα κοινωνικών και πολιτικών διεκδικητικών ενεργειών. Κατοχυρώνονται και σταδιακά εφαρμόζονται με την κοινωνική εξέλιξη και πρόοδο, ενώ η προάσπισή τους απόκειται σε κάθε άνθρωπο χωριστά.

2.3 Διακρίσεις των θεμελιωδών δικαιωμάτων και συγγενείς έννοιες

Οι αναλύσεις συχνά αναφέρονται στην ύπαρξη διαφόρων κατηγοριών θεμελιωδών δικαιωμάτων. Ανεξάρτητα από την ιστορική εξέλιξη της προστασίας, η κατηγοριοποίηση των δικαιωμάτων του ανθρώπου υπήρξε έργο των Δυτικοευρωπαίων, οι οποίοι άλλοτε επιμένουν στη διάκριση και άλλοτε υποστηρίζουν το αδιαίρετο των δικαιωμάτων(indivisibility).

2.3.1 Status negativus, status activus, status socialis

Στις αρχές του 20^{ου} αιώνα, ο Γερμανός νομικός G. Jellinek οριοθέτησε τη θεωρία των θεμελιωδών δικαιωμάτων, τα οποία κατέταξε σε τρεις κατηγορίες: α) τα ατομικά (status negativus), β) τα πολιτικά (status activus), και γ) τα κοινωνικά (status socialis)¹. Η κατηγοριοποίηση αυτή βασίζεται στο περιεχόμενο της πράξης της κρατικής εξουσίας. Τα «ατομικά» δικαιώματα ορίζουν στο κράτος κάποια αρνητική ενέργεια, παράλειψη. Τα «κοινωνικά» δικαιώματα καλούν το κράτος, όχι να απέχει, αλλά να παρεμβαίνει στον κοινωνικό βίο κατά τρόπο συστηματικό και αποτελεσματικό. Παράλληλα τα «πολιτικά» δικαιώματα αναφέρονται στην «ενεργητική» κατάσταση του ατόμου, αφού κυρίως καλύπτει τα δικαιώματα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι, της δυνατότητας συμμετοχής στη διαχείριση των κοινών, της συμμετοχής στη δημόσια υπηρεσία. Ωστόσο, γίνεται δεκτό, ότι η τριμερής αυτή διάκριση είναι ανεπαρκής και ότι τα θεμελιώδη δικαιώματα ανεξάρτητα από την κατηγορία που τυχόν ανήκουν, τελούν σε σχέση αλληλεξαρτήσεως.

¹ Jellinek, Allgemeine Staatslehre

2.3.2 Πολιτικά, κοινωνικά και οικονομικά δικαιώματα

Η διάκριση αυτή βασίζεται κυρίως στο περιεχόμενο των θεμελιωδών δικαιωμάτων και διαφέρει ουσιαστικά από την κλασική γερμανική διάκριση, ενώ οι όροι «κοινωνικά» και «πολιτικά» δικαιώματα αποτελούν απλώς ονοματολογική σύμπτωση. Κατά κύριο λόγο για την εξασφάλιση των οικονομικών, πολιτικών, κοινωνικών δικαιωμάτων το κάθε κράτος οφείλει να δημιουργεί τις κατάλληλες προϋποθέσεις παρεμβαίνοντας έτσι στον κοινωνικό βίο. Παρατηρούμε λοιπόν ότι στα δικαιώματα ενυπάρχει η θετική υποχρέωση του κράτους να ενεργεί, το οποίο όμως είναι αποτέλεσμα της εξέλιξης του κράτους σε κοινωνικό κράτος δικαίου.

Τα κοινωνικά δικαιώματα είναι «δικαιώματα υπόστασης»², καθόσον έχουν άμεση συνάφεια με την υπόσταση του ανθρώπου, συνδέονται δηλαδή με τις βασικές πλευρές της ανθρώπινης φύσης. Αποτελούν στοιχειώδη δικαιώματα καλύπτοντας πρωταρχικές, θεμελιώδεις ανάγκες και ακριβώς γι' αυτό τον λόγο πρέπει να είναι προσιτά σε όλους ανεξαρτήτως τους πολίτες. Στο σημείο αυτό αξίζει να τονίσουμε ότι τα κοινωνικά δικαιώματα αναφέρονται σ' ένα *minimum* όριο διαβίωσης καθόσον αναφέρονται σε παροχές προς όλους ανταποκρινόμενες στις ανάγκες του σύγχρονου πολιτισμού. Όσον αφορά τα πολιτικά δικαιώματα, αποτελούν μερικότερες εκφάνσεις της ανθρώπινης δραστηριότητας και συνδέονται άμεσα, όπως είναι εύλογο, με την κρατική εξουσία.

2.3.3 Αμυντικό, προστατευτικό και διεκδικητικό περιεχόμενο

Οι επιθετικές πράξεις των συνανθρώπων μας είναι κατά γενική ομολογία η κυριότερη πηγή κινδύνου των θεμελιωδών δικαιωμάτων μας. Ο άνθρωπος απειλείται από τον ίδιο τον άνθρωπο είτε ως φορέα δημόσιας εξουσίας είτε ως φορέα ιδιωτικής εξουσίας. Παράλληλα όμως τα θεμελιώδη δικαιώματά μας απειλούνται και από διάφορα κοινωνικοοικονομικά εμπόδια, όπως είναι η οικονομική ανάγκη. Με βάση λοιπόν το είδος απειλής το περιεχόμενο των θεμελιωδών δικαιωμάτων διακρίνεται σε αμυντικό, προστατευτικό και διεκδικητικό. Το αμυντικό περιεχόμενο ανάγεται στην προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων από επιθετικές ενέργειες άλλων ανθρώπων.

Τα «αμυντικά δικαιώματα» είναι απόλυτα (*erga omnes*) και αναφέρονται σ' όλα τα δικαιώματα του ανθρώπου ανεξάρτητα από κάθε είδους διάκριση. Ο σεβασμός της ανθρώπινης αξίας γεννά το αμυντικό περιεχόμενο, το οποίο συμπεριλαμβάνει αξίωση αποχής από κάθε βλαπτική ενέργεια είτε αυτή εκδηλώνεται με πράξη είτε με παράλειψη. Παράλληλα το προστατευτικό περιεχόμενο γεννάται από την υποχρέωση παροχής βοήθειας στον αμυνόμενο προκειμένου να αποκρούσει την βλαπτική ενέργεια που υφίσταται. Σε αντίθεση με τα αμυντικά, τα προστατευτικά δικαιώματα είναι σχετικά, στρέφονται προς το κράτος διατάσσοντάς το να παρέχει προστασία. Το σύγχρονο κράτος οφείλει να προστατεύει με κάθε μέσο την ανθρώπινη αξία και τα θεμελιώδη δικαιώματα από κάθε είδους προσβολές.

Τέλος, το διεκδικητικό περιεχόμενο περιλαμβάνει υποχρέωση διαφύλαξης από κινδύνους άλλους, που δεν προέρχονται δηλαδή από ανθρώπινες ενέργειες. Αναμφισβήτητα, το Σύνταγμα με αρκετές διατάξεις προβλέπει το διεκδικητικό περιεχόμενο των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Αναγνωρίζει ότι η εξασφάλιση πρέπει να

² Ανδρέας Γ. Δημητρόπουλος, Σύνταγματικά Δικαιώματα, Γενικό Μέρος, Κεφάλαιο 1^Α-Τμήμα II. Ο πυρήνας του συνταγματικού δικαιώματος §8. Λειτουργικό περιεχόμενο. Διακρίσεις, σελ. 140

πραγματώνεται και έτσι κατοχυρώνει την ελευθερία της διεκδίκησης, αξιόνοντας την καλύτερευση της θέσης του ανθρώπου.

2.4 Διεθνής Προστασία

Με τον όρο διεθνής προστασία εννοούμε αφενός διεθνείς κανόνες, οι οποίοι αναγνωρίζουν την ύπαρξη συγκεκριμένων ελευθεριών και δικαιωμάτων και αφετέρου τους διεθνείς μηχανισμούς ελέγχου, από όργανα διεθνών οργανισμών ή από διάφορα διεθνή όργανα που δεν υπάγονται κατευθείαν σε διεθνείς οργανισμούς, αλλά συνδέονται με άμεσο τρόπο με συμβατικά κείμενα που κατοχυρώνουν ουσιαστικά δικαιώματα. Ένα από τα σπουδαιότερα επιτεύγματα των νεότερων χρόνων είναι το γεγονός ότι τα ίδια τα άτομα με ατομικές προσφυγές, μπορούν να κινητοποιούν διαδικασίες για την προάσπιση των θεμελιωδών δικαιωμάτων τους χωρίς τη μεσολάβηση κάποιου διεθνούς οργάνου.

Σε καμία περίπτωση δεν θα πρέπει να συνάγουμε ότι μόνη η ύπαρξη της διεθνούς προστασίας συνεπάγεται την πλήρη και αυτοτελή προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων, αντιθέτως σχεδόν πάντα απαιτείται η σύμπραξη των κρατικών οργάνων. Κατ' επέκταση, η προστασία έχει στο μεγαλύτερο τουλάχιστον μέτρο, εθνικό χαρακτήρα, έστω κι αν στηρίζεται σε κάποιον διεθνή κανόνα, αφού ο κανόνας αυτός αποκτά διαφορετική λειτουργικότητα ανάλογα με τα κρατικά όργανα. Ο δε ρόλος των διεθνών οργάνων είναι διορθωτικός και έχουν το δικαίωμα να παρέμβουν μόνο σε περίπτωση που διαπιστωθεί εσφαλμένη εφαρμογή κάποιων κανόνων, παραβίαση, απροθυμία ή ανικανότητα των κρατικών οργάνων. Έτσι λοιπόν, μπορούμε να υποστηρίξουμε ότι από άποψη οργάνων, η προστασία είναι επικουρική.

2.4.1 Όψεις Διεθνών Δεσμεύσεων

Στόχος των διεθνών κειμένων αποτελεί η κατάργηση της αυθαιρεσίας της εξουσίας και η αποτροπή της προσβολής των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Έτσι λοιπόν, η εσωτερική νομοθεσία συμπληρώνεται ή υποκαθιστάται προκειμένου να πραγματοποιηθούν οι εγγυήσεις μηχανισμών δικαστικής προστασίας. Ακόμα και σήμερα, σε διάφορα σημεία του πλανήτη, υπάρχουν άτομα που θεωρούν σωστό να χρησιμοποιούν αυθαίρετα και βίαια μέσα για να επιβάλλουν την γνώμη τους. Στην παρούσα κατάσταση των διεθνών σχέσεων, τα διεθνή όργανα έχουν τη δυνατότητα να παρεμβαίνουν κατά πρώτο λόγο με συναινετικές διαδικασίες. Τα διεθνή όργανα, τουλάχιστον μέχρι στιγμής, δεν έχουν την δυνατότητα να επιβάλλουν την άποψή τους και έτσι η συνεργασία εθνικών κυβερνήσεων και διεθνών οργάνων αποτελεί το πρώτο βήμα για την υπεράσπιση των θεμελιωδών δικαιωμάτων, όταν βέβαια αυτά καταπατούνται ή δεν προστατεύονται σε ικανοποιητικό βαθμό από την εσωτερική έννομη τάξη. Υπάρχει λοιπόν μια διαδικασία διπλωματίας, η οποία έχει κριθεί ως ιδιαίτερα σημαντική σε αρκετές περιπτώσεις. Για παράδειγμα, όταν οι κυβερνήσεις αδιαφορούν για τις διεθνείς δεσμεύσεις τους, τότε οι κυρώσεις, οι πολιτικές και οικονομικές πιέσεις αλλά ακόμα και η δημοσιότητα επιφέρουν θετικά αποτελέσματα και πολλές φορές μεταβάλλουν την στάση των εν λόγω κρατών.

Στο σημείο αυτό χρήσιμο θα ήταν να τονίσουμε τον ρόλο της αρχής της μη επεμβάσεως στην διεθνή προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Το άρθρο 2 (7) του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, ορίζει την αρχή της μη επεμβάσεως, η οποία αρκετές φορές έχει χρησιμοποιηθεί από κράτη για να αποφύγουν την εξέταση από τα Ηνωμένα Έθνη ή από άλλους διεθνείς οργανισμούς, καταγγελιών για προσβολή των

θεμελιωδών δικαιωμάτων. Έχει κριθεί ορθά ότι οι διεθνείς οργανισμοί έχουν την ευχέρεια να εξετάζουν σε κάθε περίπτωση και ν' αναλαμβάνουν δράση για την άμεση αποκατάσταση των δικαιωμάτων (όταν οι παραβιάσεις θέτουν δε κίνδυνο την παγκόσμια ειρήνη). Έτσι λοιπόν, κατά τα τελευταία χρόνια έχει γίνει δεκτό ότι υπάρχουν υποχρεώσεις των κρατών απέναντι στη διεθνή κοινότητα, την τήρηση των οποίων νομιμοποιούνται να επιτηρούν οι διεθνείς οργανισμοί και να λαμβάνουν τα προσήκοντα μέτρα κατά του κράτους που παρανομεί. Οι διεθνείς οργανισμοί, λόγω χάρη, έχουν τη δυνατότητα να κηρύτσουν παράνομες τις πράξεις επιθέσεως ή γενοκτονίας και να προστατεύουν τα άτομα από τις πρακτικές της δουλείας και των φυλετικών διακρίσεων.

1. The Magna Carta or “Great Charter” was one of England’s first documents containing commitments by a sovereign to his people to respect certain rights.

3. ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΣΕ ΔΙΕΘΝΕΣ ΕΠΙΠΕΔΟ

3.1 Ο Χάρτης των Ηνωμένων Εθνών

Ο Χάρτης των Ηνωμένων Εθνών υπογράφηκε στις 26 Ιουνίου 1945, στον Άγιο Φραγκίσκο, στο τέλος της Συνδιασκέψεως των Ηνωμένων Εθνών για τη Διεθνή Οργάνωση και άρχισε να ισχύει στις 24 Οκτωβρίου 1945. Όσον αφορά τα θέματα της προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου ο χάρτης δεν περιέχει διατάξεις αυτοδύναμης εφαρμογής, αλλά μόνο αφορμές προς διάσκεψη και συνεργασία των κρατών. Στον πρόλογο του χάρτη διακηρύσσεται η πίστη στα θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα, στην ανθρώπινη αξία και αξιοπρέπεια καθώς και στην ισότητα των δικαιωμάτων όλων των ανθρώπων. Στο άρθρο 1 παρ. 2, επισημαίνεται το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης των λαών και τονίζεται η αξία της αρχής « των ίσων δικαιωμάτων». Η Τρίτη παράγραφος του ίδιου άρθρου αναφέρεται στην ενίσχυση του σεβασμού προς τα θεμελιώδη δικαιώματα όλων των ανθρώπων, χωρίς καμία είδους διάκριση. Επιπλέον, κατά τα άρθρα 55 και 56 όλα τα μέλη των Ηνωμένων Εθνών συμφωνούν και αναλαμβάνουν την υποχρέωση να συνεργάζονται για την καλύτερευση του επιπέδου της κοινωνικής και οικονομικής ζωής, για την πολιτιστική και εκπαιδευτική πρόοδο, καθώς και για τον παγκόσμιο σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων και ελευθεριών.

Τα όργανα που προβλέπονται από τον χάρτη- Γενική Συνέλευση, Συμβούλιο Ασφαλείας, Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο, Συμβούλιο Κηδεμονιών, Γραμματεία και Διεθνές Δικαστήριο- είναι επιφορτισμένα ν' ασχολούνται με την τήρηση και την προάσπιση των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Εκτός από τα καθαυτό όργανα των Ηνωμένων Εθνών, συνεχώς ιδρύονται καινούργια ειδικευμένα δευτερεύοντα όργανα, όπως είναι η Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (Commission on Human Rights) με έδρα τη Γενεύη. Παράλληλα, ιδρύονται υποεπιτροπές και διάφορες ομάδες εργασίας, οι οποίες δύσκολα καταργούνται. Επιπροσθέτως, χωριστά όργανα ιδρύονται από διάφορες συμβάσεις περί των ανθρωπίνων δικαιωμάτων που προορισμός τους είναι ο έλεγχος εφαρμογής των διεθνών αυτών συμβάσεων. Τέλος, σημαντική είναι η παρουσία ειδικευμένων οργανισμών, όπως για παράδειγμα η Διεθνής Οργάνωση Εργασίας και η Unesco, οι οποίες έχουν διαγράψει μέχρι στιγμής σπουδαία δράση υπέρ των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Στα όργανα αυτά παρέχεται η δυνατότητα υποβολής ετήσιων Εκθέσεων δραστηριοτήτων στην Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών³.

³ Th. van Boven (T. Opsahl), "Political and Legal Control Mechanisms: Their Competition and Coexistence", in Human Rights in Perspective.

3.2 Διεθνή Σύμφωνα των Ηνωμένων Εθνών

Το Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα (ΔΣΑΠ) και το Διεθνές Σύμφωνο για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Πολιτιστικά Δικαιώματα (ΔΣΟΙΚΠ) υιοθετήθηκαν το 1966 από τη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών. Τα κράτη δεν έχουν νομική υποχρέωση να τα συνομολογήσουν, το πρώτο έχει επικυρωθεί από 129 κράτη, ενώ το δεύτερο από 126 κράτη. Η Επιτροπή ΔΣΑΠ (Human Rights Committee) καθώς και η Επιτροπή ΔΣΟΙΚΠ (Committee of ESCR) αποτελούν αντίστοιχα τα όργανα ελέγχου τους και συνέρχονται στη Γενεύη, δηλαδή στην Ευρωπαϊκή έδρα των Ηνωμένων Εθνών. Οι διατάξεις του καθενός από τα δύο διεθνή σύμφωνα εφαρμόζονται από τα εσωτερικά όργανα του κάθε κράτους, ενώ αξίζει να σημειώσουμε ότι αθρόα προσχώρηση στα διεθνή αυτά σύμφωνα, παρατηρείται μετά το 1989 και γι' αυτό άλλωστε το λόγο η νομολογία επί ατομικών αναφορών είναι αρκετά περιορισμένη.

3.2.1 Το Διεθνές Σύμφωνο Ατομικών και Πολιτικών Δικαιωμάτων (ΔΣΑΠ)

Κατωτέρω θα εξετάσουμε τα βασικά νομικά χαρακτηριστικά των διατάξεων του εν λόγω Συμφώνου. Καταρχήν στο άρθρο 1 γίνεται αναφορά στο πρωταρχικό δικαίωμα της αυτοδιάθεσης των λαών. Κάθε λαός έχει δικαίωμα να επιλέγει ελεύθερα το πολιτικό καθεστώς του καθώς και τον ρυθμό ανάπτυξης σε κοινωνικό, πολιτιστικό και οικονομικό επίπεδο. Τα άρθρα 2 έως 5 αναφέρονται γενικώς στα μέτρα προστασίας. Χρήσιμο θα ήταν να σημειώσουμε ότι στο άρθρο 2 προβλέπεται η αρχή της μη διακρίσεως λόγω φύλου, φυλής, γλώσσας, θρησκείας, χρώματος, πεποιθήσεων, καταγωγής, ενώ κατά το άρθρο 5 απαγορεύεται η κατάχρηση δικαιώματος.

Είναι γεγονός ότι κανένα διεθνές κείμενο δεν περιλαμβάνει ουσιαστικές και πρακτικές διατάξεις ως προς το δικαίωμα στη ζωή. Το ΔΣΑΠ στο άρθρο 6⁴ απαγορεύει κατά κύριο λόγο την αυθαίρετη αφαίρεση της ζωής, ενώ αξιοσημείωτο είναι ότι δεν προβλέπεται ευθεία απαγόρευση της θανατικής ποινής αλλά ούτε και ρύθμιση για τη διακοπή της κυήσεως ή της ευθανασίας. Η απαγόρευση των βασανιστηρίων αποτελεί μέρος του εθιμικού διεθνούς δικαίου και κατ' επέκταση δεν επιδέχεται σε καμία περίπτωση παρεκκλίσεις. Το άρθρο 7 του Συμφώνου διαχωρίζει την έννοια του βασανισμού από την νόμιμη επιβολή ποινών, χωρίς όμως και πάλι να αποφεύγονται ερμηνευτικές δυσχέρειες. Εύλογα το διεθνές δίκαιο απαγορεύει τις αυθαίρετες συλλήψεις και κρατήσεις.

Το άρθρο 9 παράγραφος 1 του Συμφώνου απαιτεί τη σύλληψη και κράτηση που πραγματοποιείται μέσα στα όρια της νομιμότητας. Έτσι η σύλληψη και κράτηση πρέπει να είναι σύμφωνες με τις διαδικασίες που προβλέπουν οι νομοθετικές διατάξεις αλλά και να εγκρίνεται από σχετικές διεθνείς δικονομικές εγγυήσεις. Η Επιτροπή ΔΣΑΠ έχει τονίσει ότι κάθε πρόσωπο που στερείται την ελευθερία του καλύπτεται από το άρθρο 9, είτε διώκεται για ποινικό αδίκημα είτε για λόγους

⁴ The right to life, forty years after the adoption of the universal declaration of human rights, evolution of the concept and case-law, D. Permont, F. Montant (ed.), Geneva 1992. B. G. Ramcharan, the right to life in international law, Dordrecht 1985. Y. Dinstein, the right to life, physical integrity and liberty, in the international bill of rights, L. Henkin(ed.).

δημόσιας ασφάλειας. Για όλους θα πρέπει να ισχύει το δικαίωμα του ελέγχου της νομιμότητας ως προς τη σύλληψη και την κράτηση.

Στη συνέχεια το άρθρο 11 απαγορεύει τη φυλάκιση για ιδιωτικά χρέη, ενώ η φυλάκιση είναι επιτρεπτή στην περίπτωση χρεών προς το δημόσιο ή οικονομικών υποχρεώσεων που επιτάσσονται από τον νόμο. Το ΔΣΑΠ προβλέπει στο άρθρο 12 το δικαίωμα της ελεύθερης κυκλοφορίας των ανθρώπων. Η ρύθμιση ισχύει τόσο για τους ημεδαπούς, όσο και για τους αλλοδαπούς που βρίσκονται όμως σύμφωνα με τα νόμιμα κριτήρια στην επικράτεια ενός κράτους. Εκτεταμένη αναφορά γίνεται ως προς τη χρηστή απονομή της δικαιοσύνης (δίκαιη δίκη, fair trial, άρθρο 14 ΔΣΑΠ). Κάθε κράτος είναι υποχρεωμένο να εξασφαλίζει την ανεξαρτησία της δικαστικής εξουσίας και να παρέχει τουλάχιστον τις ελάχιστες εγγυήσεις υπέρ των διαδίκων. Το άρθρο 16 αναφέρεται στο δικαίωμα στην προσωπικότητα καλύπτοντας, όπως είναι φυσικό, όλα τα πρόσωπα ημεδαπούς και αλλοδαπούς και εφαρμόζεται στο έδαφος όλων των κρατών. Στη σύγχρονη άλλωστε εποχή δεν νοούνται περιορισμοί ως προς την απόλαυση της νομικής προσωπικότητας.

Τα άρθρα 18 και 19 κατοχυρώνουν το δικαίωμα της ελευθερίας της σκέψεως, της θρησκείας και της συνειδήσεως. Η ελευθερία της θρησκείας υπονοεί την ελευθερία επιλογής, διατήρησης και εκδήλωσης των θρησκευτικών πεποιθήσεων, ενώ οι νόμιμες δημόσιες θρησκευτικές εκδηλώσεις περιλαμβάνουν τη διδασκαλία, τη λατρεία και την τελετή. Επίσης η ελευθερία της σκέψεως περιλαμβάνει και την ελευθερία της πολιτικής σκέψεως. Αξίζει να σημειώσουμε ότι η σκέψη νοείται ως διαδικασία και η έκφραση της γνώμης ως αποτέλεσμα. Απαγορεύονται κάθε είδους παρεμβάσεις (interference) τόσο στο δικαίωμα της έκφρασης όσο και στο δικαίωμα της γνώμης είτε από τα κράτη είτε από ιδιώτες. Όσον αφορά την ελευθερία της εκφράσεως, ορθό θα ήταν να τονίσουμε ότι το άρθρο 19 συγκαλύπτει την ελευθερία αναζητήσεως, λήψεως και μεταδόσεως πληροφοριών με κάθε πρόσφορο μέσο ανεξαρτήτως συνόρων. Επίσης η σιωπή συμπεριλαμβάνεται στο δικαίωμα εκφράσεως, ενώ αξιοσημείωτο είναι ότι η ελευθερία εκφράσεως επιδέχεται περιορισμούς που ορίζονται «δια νόμου»⁵.

Η αρχή της ισότητας και της μη διακρίσεως καθώς και η απαγόρευση πολεμικής προπαγάνδας και παρακινήσεως σε εχθρότητα και βία, κατοχυρώνονται στα άρθρα 26 και 20 ΔΣΑΠ αντίστοιχα. Το άρθρο 25 απαιτεί το δικαίωμα του κάθε πολίτη να συμμετέχει στα κοινά, να ψηφίζει και να εκλέγεται και οπωσδήποτε να έχει δυνατότητα πρόσβασης στα δημόσια λειτουργήματα. Η έννοια των δημοσίων λειτουργημάτων καλύπτει και τις συνδιασκέψεις με θέματα που αφορούν σε διάφορες εθνικές ομάδες. Τέλος, ενδιαφέρον παρουσιάζει το άρθρο 27, το οποίο κατοχυρώνει τα δικαιώματα των προσώπων που ανήκουν σε μειονότητες. Ως μειονότητες νοούνται και οι μετανάστες εργάτες, ενώ τα άτομα που ανήκουν σε μειονότητες δεν χάνουν τα δικαιώματά τους σε περίπτωση που παντρευτούν με τρίτους, μη μειονοτικούς.

3.2.2 Το Διεθνές Σύμφωνο για τα Οικονομικά, Κοινωνικά και Πολιτιστικά Δικαιώματα (1966) – ΔΣΟΙΚΠ

Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι τα τελευταία χρόνια η επιστήμη ασχολείται ολοένα και περισσότερο με τη διεύρυνση των διατάξεων που αφορούν τα θεμελιώδη δικαιώματα του ανθρώπου. Έτσι και το ΔΣΟΙΚΠ διευρύνει την έκταση των

⁵ Εμμανουήλ Ρούκουνας, Διεθνής Προστασία των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, Μέρος II: Προστασία στο πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών, σελ.92

διατάξεων της Οικουμενικής Διακήρυξης όσον αφορά τα οικονομικά, κοινωνικά και πολιτιστικά θέματα. Κύριο χαρακτηριστικό γνώρισμα του Συμφώνου είναι ότι περιέχει << εύκαμπτες>> διατάξεις μη αυστηρού περιεχομένου, ενώ ο εσωτερικός νομοθέτης έχει τον τελευταίο λόγο για τον τρόπο άσκησης και εφαρμογής των δικαιωμάτων. Άλλωστε στο άρθρο 2 του ΔΣΟΙΚΠ κατοχυρώνεται η βασική υποχρέωση κάθε κράτος να «εξασφαλίζει προοδευτικά την πλήρη άσκηση των αναγνωριζόμενων δικαιωμάτων», ενώ στην παράγραφο 3 αναφέρεται το δικαίωμα των κρατών να καθορίζουν την αναγνώριση δικαιωμάτων σε μη υπηκόους τους. Στο σημείο αυτό όμως αξίζει να παρατηρήσουμε ότι συνεχώς αυξάνεται το ενδιαφέρον όσον αφορά το βαθμό της νομικής δέσμευσης των συμβαλλομένων κρατών, ενώ κανονικά το ενδιαφέρον μας θα έπρεπε να εστιάζεται στο ουσιαστικό περιεχόμενο των δικαιωμάτων.

Είναι γεγονός ότι στο ΔΣΟΙΚΠ κατοχυρώνεται ευρύ φάσμα θεμελιωδών δικαιωμάτων. Τα άρθρα 6 έως 9 ασχολούνται με εργασιακά δικαιώματα. Έτσι κατοχυρώνεται το δικαίωμα απεργίας, κοινωνικής ασφάλισης, ιδρύσεως και συμμετοχής σε σωματεία. Το άρθρο 10 προστατεύει τον οικογενειακό θεσμό, ενώ κάνει ειδική αναφορά στις μητέρες και στα παιδιά. Επιπροσθέτως, το άρθρο 12 του ΔΣΟΙΚΠ καλύπτει το δικαίωμα για την επίτευξη υψηλού επιπέδου φυσικής και ψυχικής υγείας. Τέλος, τα άρθρα 13 και 14 αναφέρονται σε εκπαιδευτικά ζητήματα. Απαιτούν η παιδεία σ' όλες τις βαθμίδες να παρέχεται δωρεάν σ' όλους ανεξαρτήτως τους πολίτες. Έτσι λοιπόν, παρατηρούμε ότι οι διατάξεις του ΔΣΟΙΚΠ είναι ανάλογες προς εκείνες του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Χάρτη και ότι θα πρέπει να διαβάζονται σε συνάρτηση προς άλλες Διεθνείς Συμβάσεις για τα δικαιώματα του ανθρώπου, όπως για παράδειγμα εκείνες της Unesco.

3.3 Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ΕΑΔ).

3.3.1 Γενικά: Περιεχόμενο, Σύνθεση

Το 1946, μετά δηλαδή τη λήξη του δευτέρου παγκοσμίου πολέμου και την ίδρυση του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών, δημιουργήθηκε η Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, η οποία υπάγεται στο Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο (ESCOSOC). Στην ΕΑΔ μετέχουν ασφαλώς κράτη, τα οποία διακρίνονται για τον σεβασμό τους προς τα θεμελιώδη δικαιώματα και που ενδιαφέρονται για την πρόοδο των δικαιωμάτων του ανθρώπου τόσο μέσα στα όρια του εδάφους τους όσο και διεθνώς. Παράλληλα όμως, είναι γεγονός, ότι μετέχουν και κράτη που δεν ενδιαφέρονται ή και παραβιάζουν απροκάλυπτα τις διεθνείς διατάξεις. Το φαινόμενο αυτό παρατηρείται σχεδόν σ' όλα τα όργανα των Ηνωμένων Εθνών και γίνεται ανεκτό μόνο για τον λόγο της δυνατότητας εκπροσωπήσεως όλων των κρατών και πολιτικών ομάδων του οργανισμού.

Πρωταρχικοί σκοποί της ΕΑΔ είναι η επεξεργασία διεθνών πράξεων, την οποία πρέπει να ακολουθούν τα κράτη μέλη, η νομικά δεσμευτική διατύπωση συμβάσεων καθώς και η δημιουργία συστήματος εποπτείας και ελέγχου. Αρχικά η ΕΑΔ αποτελέστηκε από μικρό αριθμό (εννέα) εμπειρογνομόνων, λόγω ειδικών γνώσεων και εμπειριών, οι οποίοι εκλέγονταν ακριβώς γι' αυτή την ατομική τους ιδιότητα. Σήμερα η ΕΑΔ αποτελείται από 54 κράτη μέλη, χωρίς πλέον να πρόκειται για εκλογή εμπειρογνομόνων αλλά κρατών. Τα κράτη μέλη της ΕΑΔ εκλέγονται

κάθε τρία χρόνια με μυστική ψηφοφορία από το Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο με βάση τη γεωγραφική περιφέρεια στην οποία ανήκει κάθε κράτος. Επιπλέον στην ΕΑΔ μετέχει αρκετά μεγάλος αριθμός κρατών υπό την ιδιότητα του παρατηρητή χωρίς δικαίωμα ψήφου.

3.3.2 Αρμοδιότητες της Επιτροπής Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων

Στην ΕΑΔ ανήκει ένα ευρύτατο φάσμα διαφόρων αρμοδιοτήτων. Έτσι, ερευνά το κατά πόσο προστατεύονται τα ανθρώπινα δικαιώματα στον κόσμο, επεξεργάζεται διεθνή κείμενα με στόχο την πρόοδο του Διεθνούς Δικαίου, διατυπώνει κατευθυντήριες γραμμές και συστάσεις, αποφασίζει για την ανάγκη καταδίκης και επιλέγει εισηγητές για τη μελέτη συγκεκριμένων ζητημάτων. Στο σημείο αυτό αξίζει να τονίσουμε ότι στο πλαίσιο της ΕΑΔ λειτουργεί η «Υποτροπή καταπολεμήσεως των διακρίσεων και προστασίας των μειονοτήτων», η οποία έχει ως τώρα πραγματοποιήσει σημαντικό έργο. Επίσης, λειτουργεί και μια Τρίτη Επιτροπή της Γενικής Συνελεύσεως των Ηνωμένων Εθνών στην Νέα Υόρκη, η οποία εγκρίνει τις προτάσεις, συστάσεις της ΕΑΔ σχετικά με τα ανθρωπιστικά και κοινωνικά θέματα. Επιπροσθέτως, χαρακτηριστικό είναι το γεγονός ότι η διεθνοποίηση των θεμελιωδών δικαιωμάτων φανερώνεται και με την ίδρυση ειδικής « Επιτροπής της Συμβάσεως», σκοπός της οποίας είναι ο έλεγχος της εφαρμογής των συμβατικών κειμένων. Ο έλεγχος αυτός επιτυγχάνεται με δύο κυρίως τρόπους. Πρώτον, με τον εποικοδομητικό διάλογο (constructive dialogue) μεταξύ της Επιτροπής και του αντίστοιχου κράτους. Η Επιτροπή κάθε φορά αφού μελετήσει το σχετικό ζήτημα, προτείνει διάφορες μεταβολές στην κρατική τακτική, ενώ το συμβαλλόμενο κράτος συνήθως υποβάλλει καινούργια εθνική έκθεση. Ο δεύτερος τρόπος ελέγχου, είναι η εξέταση, από την Επιτροπή των Συμβάσεων, κρατικών και ατομικών αναφορών. Προκειμένου να κριθούν αυτές οι προσφυγές ενεργοποιούνται οιονεί δικαστικές διαδικασίες.

Το 1965 το ECOSOC αποφάσισε ότι η Γραμματεία των Ηνωμένων Εθνών θα συντάσσει ετήσια εμπιστευτικό πίνακα, στον οποίο θα καταγράφονται κάθε είδους καταγγελίες σχετικά με τα δικαιώματα του ανθρώπου. Το κράτος κατά του οποίου στρέφεται η καταγγελία έχει διακριτική ευχέρεια ν' απαντήσει ή όχι και να εκθέσει τυχόν μέτρα που πρόκειται να λάβει. Οι απαντήσεις των καταγγελλόμενων κρατών δημοσιεύονται στον πίνακα και έτσι μ' αυτό τον τρόπο τα Ηνωμένα Έθνη φαίνεται ότι έχουν καταφέρει την αθόρυβη επαφή του καταγγέλοντα και του καταγγελομένου μέσω της Γραμματείας και βεβαίως υπό την επίβλεψη της ΕΑΔ. Όσον αφορά όμως τις σοβαρές παραβιάσεις των θεμελιωδών δικαιωμάτων, αυτές συζητούνται δημόσια κατά το σημείο 12 της Ημερήσιας διάταξης των εργασιών της ΕΑΔ. Η μέθοδος αυτή αποτελεί αναμφισβήτητο στοιχείο δημοκρατικού ελέγχου, ενώ προβάλλει διεθνώς τα κράτη που αδιαφορούν ή παραβιάζουν τις υποχρεώσεις τους. Ωστόσο όμως πρέπει να επισημάνουμε ότι η μέθοδος της δημόσιας συζήτησης εμφανίζει αδυναμίες καθώς μπορεί να εφαρμοστεί μόνο στα κράτη που υπάρχει πρόσβαση στην κοινή γνώμη και από το άλλο μέρος είναι ευάλωτη στις τακτικές της δημαγωγίας και των διαστρεβλώσεων.

Το 1970 με την απόφαση 1503⁶ του ECOSOC υιοθετήθηκε η εξέταση κεκλεισμένων των θυρών από την ΕΑΔ περιπτώσεων μαζικής παραβίασης θεμελιωδών δικαιωμάτων. Έτσι λοιπόν, για να εξεταστεί μια καταγγελία σύμφωνα με την απόφαση 1503 θα πρέπει να πρόκειται: α) για αθρόα παραβίαση δικαιωμάτων, β) η καταγγελία να είναι επώνυμη, γ) να βασίζεται σε ανθρωπιστικά κριτήρια και αφού πρώτα έχουν εξαντληθεί όλα τα κρατικά ένδικα μέσα καθώς και δ) να μην έχει ξεκινήσει άλλη διεθνής διαδικασία προστασίας. Η Υποτροπή καταπολεμήσεως των διακρίσεων και προστασίας των μειονοτήτων εισηγείται την εφαρμογή της διαδικασίας του 1503 και εφαρμόζεται με απόφαση του προέδρου της ΕΑΔ. Η ολομέλεια της ΕΑΔ συνεδριάζει κεκλεισμένων των θυρών, ερευνά τα γεγονότα και ακούει τους αντιπροσώπους των κρατών. Με βάση τα στοιχεία που έχουν συγκεντρωθεί, η ΕΑΔ είτε εκτιμά ότι απαραίτητο είναι να συνεχισθούν οι έρευνες είτε θεωρεί ότι η κατάσταση εξελίχθηκε με θετικό αποτέλεσμα είτε τέλος εκδίδει δημόσιο ψήφισμα στο οποίο καταγγέλλει διεθνώς το κράτος που παραβιάζει τα θεμελιώδη δικαιώματα του ανθρώπου.

⁶ A. Dormeval, Nations Unies, activités de l'ONU dans le domaine des droits de l'homme, New York 1986.

4. ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΣΕ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

4.1 Εποπτική παρουσίαση της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ)

Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την προάσπιση των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών (ΕΣΔΑ) είναι μία πολυμερής διεθνής σύμβαση, η οποία εμπλουτίστηκε σταδιακά με 14 πρωτόκολλα. Ο έλεγχος της τήρησης της διεθνούς αυτής σύμβασης ανατέθηκε στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ). Στο Συμβούλιο της Ευρώπης και στην ΕΣΔΑ έχουν προσχωρήσει σταδιακά σχεδόν όλα τα Ευρωπαϊκά κράτη (46 σήμερα), ενώ η υπογραφή και κύρωση της ΕΣΔΑ αποτελούσε προϋπόθεση ώστε τα κράτη να γίνουν δεκτά στο Συμβούλιο της Ευρώπης. Η Ελλάδα κύρωσε την ΕΣΔΑ αρχικά με τον νόμο 2329/1953. Κατά τη διάρκεια της δικτατορίας προκειμένου ν' αποφύγει την αποπομπή από το Συμβούλιο της Ευρώπης αποχώρησε και έγινε εκ νέου μέλος της ΕΣΔΑ μετά την επανόρθωση της δημοκρατίας με τον νομοθετικό διάταγμα 53/1974.

Το κείμενο της ΕΣΔΑ αποτελεί καταστατικό για την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων στην εδαφική έκταση της Ευρώπης. Αποτελείται από 59 άρθρα και συμπληρώνεται από 14 πρωτόκολλα, άλλα από τα οποία εμπλουτίζουν τον αρχικό κατάλογο των προστατευομένων δικαιωμάτων και άλλα εισάγουν τροποποιήσεις ως προς τη διαδικασία ενώπιον του ΕΔΔΑ. Στα άρθρα 2 έως 18 κατοχυρώνονται δικαιώματα και ελευθερίες που συμπίπτουν κατά το μεγαλύτερο μέρος με τα συνταγματικά αναγνωριζόμενα «ατομικά» δικαιώματα. Σκοπός βεβαίως της ΕΣΔΑ είναι η πραγματική ένωση των κρατών μελών για την ουσιαστική διαφύλαξη της προστασίας των δικαιωμάτων και ελευθεριών. Τονίζεται ότι προϋπόθεση για την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων είναι το δημοκρατικό πολίτευμα από όλα τα κράτη μέλη καθώς και η προσήλωση των κρατών στην διατήρηση της ειρήνης και της δικαιοσύνης. Όπως προκύπτει από το κείμενο της ΕΣΔΑ, προστατεύεται κάθε πρόσωπο οποιουδήποτε κράτους μέλους ανεξάρτητα από την ιθαγένεια, το φύλο, τη γλώσσα, τη θρησκεία, τη φυλή ή άλλη ιδιότητα.

4.2 Ατομική Προσφυγή

Σύμφωνα με τις διατάξεις της ΕΣΔΑ κάθε κράτος μέλος δεσμεύεται ότι θα σέβεται απόλυτα και θα προστατεύει τα δικαιώματα όλων ανεξαρτήτως των προσώπων. Έτσι λοιπόν, κάθε πρόσωπο που βρίσκεται σε κράτος που έχει κυρώσει την ΕΣΔΑ έχει το δικαίωμα να προστατεύονται τα δικαιώματά του από τις εθνικές αρχές και τα δικαστήρια. Άλλωστε η ΕΣΔΑ αποτελεί εσωτερικό δίκαιο για όλα τα κράτη μέλη (το ίδιο ισχύει και για την Ελλάδα σύμφωνα με το άρθρο 28 παράγραφος

1 του Συντάγματος). Επομένως, κάθε πρόσωπο που θεωρεί ότι προσβάλλονται τα θεμελιώδη δικαιώματά του, έχει την ευκαιρία να απευθυνθεί στα εθνικά δικαστήρια και έτσι να εφαρμοστούν οι δικονομικοί κανόνες του εθνικού δικαίου. Σύμφωνα με το άρθρο 34 της ΕΣΔΑ κάθε πρόσωπο, μπορεί ν' ασκήσει ατομική προσφυγή στην περίπτωση που δεν ικανοποιηθεί από την τελική απόφαση του εθνικού δικαστηρίου και αφού πρώτα έχουν εξαντληθεί όλα τα ένδικα μέσα που προβλέπονται από το εσωτερικό δίκαιο. Η προθεσμία για την άσκηση της προσφυγής είναι έξι μήνες από την κοινοποίηση ή από την καθαρογράφηση της τελειωτικής δικαστικής απόφασης (άρθρο 35)

Η ατομική προσφυγή απευθύνεται στο ΕΔΔΑ και αίτημά της είναι η καταδίκη του κράτους που παραβίασε κάποιο δικαίωμα καθώς και η «δίκαιη ικανοποίηση» του προσφεύγοντος (άρθρο 41 της ΕΣΔΑ). Ικανοποίηση επιδικάζεται στον προσφεύγοντα σε περίπτωση που το δικαστήριο το κρίνει αναγκαίο και συνίσταται σε καταβολή εύλογης αποζημίωσης. Το καταδικαζόμενο κράτος έχει την υποχρέωση να συμμορφωθεί με την απόφαση του Δικαστηρίου, τροποποιώντας μάλιστα εθνικούς νόμους έτσι ώστε να μην αντιφάσκουν με τις διατάξεις της ΕΣΔΑ. Τα κράτη άλλωστε οφείλουν να εφαρμόζουν τις διατάξεις της ΕΣΔΑ σύμφωνα με το πραγματικό νόημα, την έκταση και το περιεχόμενό τους. Η επινόηση της ατομικής προσφυγής αποτελεί καινοτομία της ΕΣΔΑ και αποτελεί το αποκλειστικό ένδικο μέσο για την διεκδίκηση της νομιμότητας και της ικανοποίησης του παθόντα. Με την καθιέρωση της ατομικής προσφυγής ο άνθρωπος αναβαθμίστηκε σε υποκείμενο διεθνών κανόνων δικαίου, αφού αντλεί δικαίωμα από διεθνή σύμβαση.

Το δικαιοδοτικό αντικείμενο της ατομικής προσφυγής είναι αν όντως υπήρξε κάποια παραβίαση των διατάξεων της ΕΣΔΑ. Το ΕΔΔΑ δεν αναδικάζει την υπόθεση αλλά αποστολή του είναι η τήρηση της ΕΣΔΑ. Κατά την έρευνα αν υπήρξε κάποια προσβολή, το ΕΔΔΑ είναι υποχρεωμένο να εξετάσει αν η απόφαση του εθνικού δικαστηρίου «επεμβαίνει» παραβιάζοντας μ' αυτό τον τρόπο το προστατευόμενο από την ΕΣΔΑ δικαίωμα. Το επόμενο στάδιο είναι να ερευνηθεί μήπως η παραβίαση αυτή ήταν θεμιτή. Καταρχήν καμία είδους παραβίαση δεν είναι επιτρεπτή στα απόλυτα δικαιώματα όπως είναι η απαγόρευση της θανατικής ποινής, των βασανιστηρίων κλπ. Στα περισσότερα όμως δικαιώματα παρατηρούμε ότι προβλέπονται εξαιρέσεις: α) αν η επέμβαση αποσκοπούσε στην εξυπηρέτηση υπέρτερου σκοπού, β) αν ο σκοπός αυτός προβλεπόταν από το εθνικό δίκαιο ως λόγος εξαίρεσης καθώς και δ) αν η επέμβαση ήταν αναγκαία σε μια δημοκρατική κοινωνία και είχε τηρηθεί η αρχή της αναλογικότητας.

4.3 Τα Προστατευόμενα Ουσιαστικά Δικαιώματα

Στο άρθρο 2 εξασφαλίζεται το δικαίωμα εκάστου προσώπου στη ζωή. Όλα τα κράτη μέλη υποχρεούνται να σέβονται τη ζωή κάθε πολίτη που βρίσκεται στη δικαιοδοσία του. Ο θάνατος επιτρέπεται αποκλειστικά και μόνο στις περιπτώσεις που απαριθμούνται στην δεύτερη παράγραφο του άρθρου, δηλαδή όταν: α) η θανάτωση είναι αποτέλεσμα χρήσης βίας που κατέστη απολύτως αναγκαία κατά παράνομης βίας (άμυνας), β) για την πραγματοποίηση νόμιμης σύλληψης καθώς και γ) για την καταστολή στάσεως ή ανταρσίας σύμφωνα πάντα με τις νόμιμες διαδικασίες. Σε κάθε περίπτωση πάντως έχει ολοκληρωτικά απαγορευτεί η δικαστική καταδίκη σε θάνατο. Στη συνέχεια στο άρθρο 3 στοιχειοθετείται ατομικό δικαίωμα κατά των κάθε είδους βασανισμών καθώς και της απάνθρωπης μεταχειρίσεως ή ποινής. Βασανιστήρια ή εξευτελισμός ανθρώπων δεν συγχωρείται ούτε σε περιπτώσεις κινδύνου ή πολέμου,

αλλά ούτε και κατά υπόπτου έστω κι αν προηγήθηκε εγκληματική δράση ή συμπεριφορά. «Βασανιστήριο» είναι, σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου, «κάθε απάνθρωπη μεταχείριση που προκαλείται ηθελημένα και προξενεί πολύ σοβαρό και άγριο πόνο»⁷. Άλλωστε σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου η «απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση» κρίνεται αναφορικά με το μέγεθος της σκληρότητας στην οποία έχει υποβληθεί ο προσφεύγων. Στις υποθέσεις Μονιζέλ κατά Γαλλίας (14-11-2002) και Ενάφ κατά Γαλλίας (27-11-2003) έκρινε ότι αποτελεί βασανιστήριο το γεγονός της κράτησης ατόμων με προβλήματα υγείας, ηλικιωμένων ή πολύ ευάλωτων.

Στο άρθρο 4 της ΕΣΔΑ κατοχυρώνεται η απαγόρευση της δουλείας καθώς επίσης και των καταναγκαστικών έργων. Απαγορεύεται δηλαδή η εργασία που επιβάλλεται παρά τη θέληση ενός προσώπου και η απαίτηση προς εργασία που είναι άδικη και καταπιεστική. Το άρθρο 5 της ΕΣΔΑ αναφέρεται στην προσωπική ελευθερία και ασφάλεια και επομένως κανένας δεν πρέπει να στερείται την ελευθερία του, παρά μόνο στις προβλεπόμενες περιπτώσεις και αφού προηγουμένως τηρούνται οι νόμιμες διαδικασίες. Αν δε κάποιος συλληφθεί, έχει δικαίωμα σε σύντομο χρονικό διάστημα να παραπεμφθεί σε αρμόδιο δικαστή, ο οποίος και θα αποφασίσει αν η σύλληψή του είναι νόμιμη και δικαιολογημένη. Σημαντική για την νομιμότητα της κράτησης είναι η από 8-7-2004 απόφαση Ιλάσκου και άλλοι κατά Μολδαβίας και Ρωσίας. Στην συγκεκριμένη περίπτωση το «Ανώτατο Δικαστήριο της Μολδαβικής Δημοκρατίας της Τρανσνιέστρια» είχε ιδρυθεί από ένα κράτος παράνομο κατά το διεθνές δίκαιο, που δεν λειτούργησε με βάση κάποια έννομη τάξη συμβατή με την νομική παράδοση της ΕΣΔΑ και έτσι παρανόμως είχε επιβάλλει την κράτηση προσώπων.

Το άρθρο 6 περιέχει τη δημοφιλέστερη διάταξη της συμβάσεως, αφού αποτελεί το αντικείμενο των περισσότερων προσφυγών στο Στρασβούργο. Στο άρθρο αυτό κατοχυρώνεται το δικαίωμα στη χρηστή απονομή της δικαιοσύνης (Δικαίωμα σε δίκαιη δίκη). Πρέπει να τονίσουμε ότι ο όρος «δικαίωμα» αναφέρεται στην ουσιαστική και αδιάβλητη διεξαγωγή της δίκης, ώστε να είναι εφικτή η αναζήτηση της αλήθειας καθώς και η αποτελεσματική προστασία του κάθε διαδίκου. Δηλαδή για να υπάρξει δίκαιη δίκη θα πρέπει να έχουν τηρηθεί προηγουμένως τα εχέγγυα της τυπικής και ουσιαστικής νομιμότητας. Έτσι λοιπόν, θα πρέπει να τηρούνται οι εγγυήσεις της δημοσιότητας της διαδικασίας, της απαγγελίας της αποφάσεως ενώπιον ακροατηρίου, της ανεξαρτησίας και αμεροληψίας του δικαστηρίου καθώς επίσης και της εκδόσεως της αποφάσεως μέσα σε εύλογη προθεσμία. Επιπλέον στο άρθρο 6 της ΕΣΔΑ περιλαμβάνονται το δικαίωμα ελεύθερης πρόσβασης σε δικαστήριο, το δικαίωμα ακροάσεως καθώς και η ισότητα των δικονομικών όπλων μεταξύ των διαδίκων. Τέλος, όταν πρόκειται για ποινικές υποθέσεις, περιλαμβάνονται τα δικαιώματα κάθε κατηγορουμένου αφενός να θεωρείται αθώος μέχρι την απόδειξη του αντιθέτου (παράγραφος 2) και αφετέρου ν' απολαμβάνει τα δικαιώματα και εγγυήσεις που απαριθμούνται στην παράγραφο 3.

Στα άρθρα 8 έως 11 αναφέρονται στην πρώτη παράγραφο τα διάφορα προστατευόμενα δικαιώματα (θρησκείας, γάμου, έκφρασης, πραγματικής προσφυγής κλπ), ενώ στη συνέχεια στη δεύτερη παράγραφο προβλέπονται ορισμένες εξαιρέσεις ή περιορισμοί. Μ' αυτό τον τρόπο η ΕΣΔΑ δίνει τη δυνατότητα στον εθνικό νομοθέτη να θεσπίζει επιτρεπόμενες επεμβάσεις στο δικαίωμα ή στις ελευθερίες. Η εξαίρεση μπορεί να προβλέπεται στην εθνική έννομη τάξη γενικότερα και όχι μόνο σε κάποιο συγκεκριμένο νόμο, εφόσον βέβαια αυτό είναι σύμφωνο με τις διατάξεις της

⁷ Απόφαση του 1978 στην υπόθεση Ιρλανδία κατά Ηνωμένου Βασιλείου

εσωτερικής νομοθεσίας του κράτους. Σε κάθε πάντως περίπτωση, οι περιορισμοί ή οι εξαιρέσεις πρέπει να προβλέπονται κατά τρόπο σαφή και προσιτό στους πολίτες. Ο περιορισμός θα πρέπει να κρίνεται ως αναγκαίος στα πλαίσια μιας δημοκρατικής κοινωνίας, ενώ επιπλέον θα πρέπει να έχει οπωσδήποτε τηρηθεί η αρχή της αναλογικότητας.

4.4 Ο Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης

Στον Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Χάρτη κατοχυρώνονται διάφορα κοινωνικά δικαιώματα. Ο Χάρτης υιοθετήθηκε στις 18 Οκτωβρίου του 1961 στο Τορίνο, ενώ άρχισε να εφαρμόζεται από τον Φεβρουάριο του 1965. Το Συμβούλιο της Ευρώπης, πρότεινε την κατάρτιση του κειμένου του Χάρτη, το οποίο συμπληρώθηκε σε μεγάλο βαθμό το 1988 και αναθεωρήθηκε σημαντικά το 1966. Τον έχουν επικυρώσει 27 κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης και έχει υπογραφεί από άλλα 5. Ο Αναθεωρημένος Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης αποτελείται από όλα τα προηγούμενα κείμενα (Χάρτης του 1961 και Πρωτόκολλο του 1988), καθώς και από άλλα οκτώ νέα δικαιώματα. Έχει επικυρωθεί από 22 κράτη μέλη και έχει υπογραφεί από άλλα 18. Την 1 Ιουλίου του 1999 τέθηκε σε ισχύ. Ο Χάρτης προστατεύει δικαιώματα κυρίως: α) στον κοινωνικοασφαλιστικό χώρο, β) στον χώρο εργασίας και γ) για ευάλωτες κατηγορίες ατόμων. Στον Αναθεωρημένο Κοινωνικό Χάρτη, που αποτελεί τον πληρέστερο κατάλογο κοινωνικών δικαιωμάτων στον κόσμο, κατοχυρώνονται συνολικά τριάντα ένα δικαιώματα.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή Κοινωνικών Δικαιωμάτων είναι επιφορτισμένη με τον έλεγχο της ουσιαστικής εφαρμογής του Κοινωνικού Χάρτη, μέσω ενός μηχανισμού, ο οποίος προβλέπει την υποβολή εκθέσεων από όλα τα Συμβαλλόμενα Κράτη. Ο μηχανισμός συλλογικών προσφυγών, που προβλέπεται στο Πρόσθετο Πρωτόκολλο του Χάρτη (τέθηκε σε ισχύ την 1 Ιουλίου του 1998) έχει στόχο την εξασθένιση της σημασίας των διαφόρων πληροφοριών που προέρχονται από τα Συμβαλλόμενα Κράτη μέσω των εκθέσεων και την ενίσχυση του ρόλου των εταίρων του Συμβουλίου της Ευρώπης αλλά και των Διεθνών Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων έτσι ώστε να μπορούν με προσφυγές να καταγγέλλουν απευθείας παραβιάσεις θεμελιωδών δικαιωμάτων στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή Κοινωνικών Δικαιωμάτων. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή Κοινωνικών Δικαιωμάτων εξετάζει σε πρώτο στάδιο τις συλλογικές προσφυγές και αφού αποφασίσει για το παραδεκτό των προσφυγών, επεξεργάζεται τις πληροφορίες που τις παρέχουν τα αντίδικα μέρη. Στο επόμενο στάδιο ετοιμάζει την Έκθεσή της σχετικά με την υποβληθείσα προσφυγή και μεταφέρει στην Επιτροπή Υπουργών τα συμπεράσματά της. Σε περίπτωση που τα συμπεράσματα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Κοινωνικών Δικαιωμάτων είναι αρνητικά, η Επιτροπή Υπουργών απευθύνει Σύσταση προς το υπό εξέταση κράτος, προκειμένου το τελευταίο να τροποποιήσει τη νομοθεσία ή την τακτική του. Το κράτος είναι υποχρεωμένο να δώσει πληροφορίες για τη λήψη των αναγκαίων μέτρων που θα επιφέρουν την συμμόρφωση.

Η Ελλάδα το 1961 (κυρωτικός νόμος 1426/1984, ΦΕΚ Α 32) κύρωσε τον Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Χάρτη και το Πρόσθετο Πρωτόκολλο του 1988 (κυρωτικός νόμος 2595/1998, ΦΕΚ Α 63). Δεν έχει κυρώσει ακόμη τον Αναθεωρημένο Χάρτη του 1966, και έτσι δεν δεσμεύεται από τις διατάξεις του, τον έχει υπογράψει όμως στις 3 Μαΐου του 1996. Στο σημείο αυτό αξίζει να επισημάνουμε ότι κάθε συμβαλλόμενο κράτος έχει την διακριτική ευχέρεια να επιλέγει το ίδιο, κατά τη διαδικασία της επικύρωσης, τον κατάλογο των κοινωνικών δικαιωμάτων, τα οποία θα

δεσμεύεται να προστατεύει εντός της δικαιοδοσίας του. Έτσι λοιπόν, ένα Συμβαλλόμενο Κράτος δεν υποχρεούται να σέβεται όσα κοινωνικά δικαιώματα δεν συμπεριληφθούν στον εν λόγω κατάλογο. Ωστόσο σύμφωνα με το άρθρο 20 του Χάρτη σε κάθε περίπτωση τα Συμβαλλόμενα Κράτη υποχρεούνται να προστατεύουν ορισμένα θεμελιώδη κοινωνικά δικαιώματα, τα οποία δεν μπορούν να μένουν εκτός καταλόγου. Όσον αφορά την Ελλάδα, εκτός δεσμεύσεώς της μένουν τα εξής κοινωνικά δικαιώματα: α) το συνδικαλιστικό δικαίωμα (άρθρο 5), β) το δικαίωμα συλλογικών διαπραγματεύσεων (άρθρο 6), γ) το δικαίωμα για προστασία σε περίπτωση απόλυσης (άρθρο 24), δ) το δικαίωμα των εργαζομένων για προστασία των απαιτήσεών τους σε περίπτωση πτώχευσης του εργοδότη (άρθρο 25), ε) το δικαίωμα για αξιοπρέπεια στην εργασία (άρθρο 26), στ) το δικαίωμα των εργαζομένων με οικογενειακές υποχρεώσεις για ίσες ευκαιρίες και ίση μεταχείριση (άρθρο 27), ζ) το δικαίωμα των εκπροσώπων των εργαζομένων για προστασία στο επίπεδο της επιχείρησης και παροχή διευκολύνσεων (άρθρο 28), η) το δικαίωμα για ενημέρωση και διαβούλευση σε διαδικασίες ομαδικών απολύσεων (άρθρο 29), θ) το δικαίωμα για προστασία ενάντια στη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό (άρθρο 30) και ι) το δικαίωμα για στέγαση (άρθρο 31).

Στις Ελληνικές Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις δεν αναγνωρίζεται ακόμη το δικαίωμα της κατάθεσης συλλογικών προσφυγών ενώπιον της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Κοινωνικών Δικαιωμάτων. Έτσι μόνο οι Διεθνείς αλλά και οι Ελληνικές Οργανώσεις των εργοδοτών και των εργαζομένων καθώς και οι Διεθνείς Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις, που έχουν συμβουλευτικό ρόλο στο Συμβούλιο της Ευρώπης⁸, έχουν δικαίωμα άσκησης συλλογικών προσφυγών κατά της Ελλάδας. Μέχρι στιγμής κατά της Ελλάδας έχουν στραφεί έξι συλλογικές αναφορές.

4.5 Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου

4.5.1 Σύσταση-Διαδικασία

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου έχει συσταθεί για την διαφύλαξη του σεβασμού των διαφόρων υποχρεώσεων των Υψηλών Συμβαλλόμενων Μερών και λειτουργεί σε μόνιμη βάση (Στρασβούργο). Απαρτίζεται από αριθμό δικαστών ίσο προς εκείνο των Συμβαλλομένων Μερών. Οι δικαστές εκλέγονται για περίοδο έξι ετών από την Κοινοβουλευτική Συνέλευση με πλειοψηφία των ψηφίζόντων. Επιπροσθέτως οι δικαστές ορίζονται μετά από κλήρωση που πραγματοποιείται από τον Γενικό Γραμματέα του Συμβουλίου της Ευρώπης και είναι επανεκλέξιμοι. Η ανάκληση ενός δικαστή αποφασίζεται από τους λοιπούς δικαστές με πλειοψηφία των δύο τρίτων.

Το Δικαστήριο συνεδριάζει σε Επιτροπές τριών δικαστών, σε Τμήματα επτά δικαστών καθώς και σε ένα Τμήμα Ευρείας Σύνθεσης, το οποίο αποτελείται από δεκαεπτά δικαστές. Τα τμήματα αυτά του Δικαστηρίου συγκροτούν τις Επιτροπές, οι οποίες έχουν δικαίωμα να κηρύξουν ως απαράδεκτη μια ατομική προσφυγή, με έκδοση οριστικής απόφασης. Σε περίπτωση που οι Επιτροπές δεν αποφανθούν για το παραδεκτό, τότε το αρμόδιο Τμήμα αποφασίζει περί του παραδεκτού και της ουσίας των προσφυγών των κρατών.

⁸ Ανάμεσά τους και το Ίδρυμα Μαραγκοπούλου για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου.

Κάθε Συμβαλλόμενο Κράτος έχει δικαίωμα να προσφεύγει στο Δικαστήριο για οποιαδήποτε παραβίαση των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων του Ανθρώπου εναντίον άλλου Συμβαλλόμενου Κράτους. Στο σημείο αυτό αξίζει να τονίσουμε ότι το Δικαστήριο εξετάζει προσφυγές εφόσον υποβάλλονται από φυσικό πρόσωπο ή ομάδα προσώπων ή από Μη Κυβερνητικούς Οργανισμούς που ισχυρίζονται ότι παραβιάστηκε κάποιο θεμελιώδη δικαίωμά τους από ένα Συμβαλλόμενο Κράτος. Το Δικαστήριο δεν εξετάζει καμία προσφυγή που είναι ανώνυμη ή ακριβώς ίδια με άλλη προσφυγή που έχει ήδη ερευνηθεί από το Δικαστήριο. Έτσι λοιπόν, το Δικαστήριο μπορεί σε κάθε στάδιο της διαδικασίας να απορρίπτει μια προσφυγή ως απαράδεκτη, προδήλως αβάσιμη ή καταχρηστική. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη σε καμία περίπτωση δεν πρέπει να παρακωλύουν τις έρευνες του Δικαστηρίου σχετικά με την καταγγελλόμενη παραβίαση.

Το Δικαστήριο αναλαμβάνει την έρευνα μίας υποθέσεως έπειτα από: α) αίτηση Συμβαλλομένου Κράτους, που προσέφυγε σε α' στάδιο στην ΕΕΔΑ, β) παραπομπή της Ευρωπαϊκής Επιτροπής των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και γ) αίτηση Συμβαλλομένου Κράτους εναντίον του οποίου ασκήθηκε προσφυγή στην ΕΕΔΑ (ατομική ή διακρατική). Το Δικαστήριο συνέρχεται σε εννεαμελή Τμήματα, στις συνθέσεις των οποίων μετέχουν ο πρόεδρος και ο δικαστής του διαδίκου κράτους. Η διαδικασία του Δικαστηρίου είναι δημόσια, προφορική και γραπτή και διεξάγεται κατ' αντιμωλία και πάντοτε παρίστανται τόσο εκπρόσωποι της ΕΕΔΑ όσο και του διαδίκου κράτους. Ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι ο ιδιώτης δεν μπορεί να συμμετέχει ενεργά στη διαδικασία αλλά υπάρχει η δυνατότητα να υποβάλλει γραπτά υπομνήματα, ενώ αρκετές φορές το Δικαστήριο καλεί τον προσφεύγοντα προκειμένου να διαφωτιστούν σκοτεινά σημεία των πραγματικών περιστατικών.

Μετά την ολοκλήρωση της ακροαματικής διαδικασίας, το Δικαστήριο εκδίδει αιτιολογημένη απόφαση επί της καταγγελλόμενης παραβίασης. Κάθε δικαστής έχει δικαίωμα να προσθέσει την ατομική του γνώμη στο κείμενο της αποφάσεως του Δικαστηρίου, οι οποίες κοινοποιούνται στην Επιτροπή των Υπουργών, η οποία είναι επιφορτισμένη με την «επίβλεψη» της εκτέλεσης της αποφάσεως.

4.5.2 Διάρκεια Διεθνών Διαδικασιών

Είναι γεγονός ότι ο αριθμός των εισερχομένων προσφυγών στο Δικαστήριο του Στρασβούργου διαρκώς αυξάνεται, εξαιτίας: α) της σωστής ενημέρωσης του κοινού, β) της ευρείας αποδοχής της ατομικής προσφυγής από το σύνολο του αριθμού των Συμβαλλομένων Κρατών καθώς και γ) από την αύξηση των Συμβαλλομένων Κρατών από 21 σε 33 (1-11-1994).

Αξιοσημείωτο είναι ότι οι προσφυγές στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου έφτασαν τις 5.550 το 1991. Ενώ ενδεικτικό είναι ότι οι υποθέσεις που εξετάζει το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο έχουν φτάσει τις 100 και εκδίδονται 50-60 αποφάσεις ετησίως. Τις προηγούμενες δεκαετίες ο μέσος όρος του χρόνου των διαδικασιών, από την υποβολή της προσφυγής έως και την έκδοση αποφάσεως, ήταν περίπου έξι χρόνια. Ο χρόνος αυτός σήμερα έχει μειωθεί σε τέσσερα έως πέντε χρόνια με προοπτική να μειωθεί ακόμα περισσότερο με τη συγχώνευση των οργάνων, όπως άλλωστε ορίζει το Πρωτόκολλο στο άρθρο 11⁹.

⁹ Εμμανουήλ Ρούκουνας, Διεθνής Προστασία των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, Μέρος III: Περιφερειακή Προστασία

Ωστόσο σκεπτικισμό, αναφορικά με τη δυνατότητα μείωσης του χρόνου των διαδικασιών, επιφέρει το γεγονός της αθρόας προσχώρησης στην ΕΣΔΑ κρατών της κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης καθώς και η πιθανή διεύρυνση της προστασίας.

4.6 Πίνακας αντιστοιχίας άρθρων μεταξύ της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου και του ελληνικού Σύνταγμα

ΕΣΔΑ	Ελληνικό Σύνταγμα
άρθρο 2, 1 ^ο πρωτ. & 13 ^ο	5 §2, 7 §3
άρθρο 3	7 §2
άρθρο 4	22 §4 εδαφ. Α
άρθρο 5, 4 ^ο πρωτ. άρθρα 1-4	5 §2 & 3, 6
άρθρο 6 §1, 13	8, 20 §1, 87 §1, 93 §1-3
άρθρο 6 παρ. 2-3	;;;
άρθρο 7	7
άρθρο 8	9, 9 Α, 19
άρθρο 9	13, 14 §1
άρθρο 10, 1 ^ο πρόσθετο πρωτ. άρθρο 2	14-16
άρθρο 11	11 & 12
άρθρο 12, 7 ^ο πρωτ. άρθρο 5	21 §1, 4 §2
άρθρο 14, 12 ^ο πρωτ. άρθρο 1	4 §1 & 7, 5 §2, 20 §1 σε συνδ. 29 §1
1 ^ο πρόσθετο πρωτ. άρθρο 1	17-18
1 ^ο πρόσθετο πρωτ. άρθρο 2	16 §2 επομ.
1 ^ο πρόσθετο πρωτ. άρθρο 3	1 §2, 29, 51 επομ.
4 ^ο πρωτ. άρθρο 2	5 §4
4 ^ο πρωτ. άρθρο 3 & 4, 7 ^ο πρωτ. άρθρο 1	5 §2-4
7 ^ο πρωτ. άρθρο 5	4 §1-2, 116 §2

5. ΕΙΔΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

5.1 Θέσεις και Προτάσεις της Εθνικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα στο θέμα της εμπορίας ανθρώπων-Η κατάσταση στην Ελλάδα¹⁰

Η εμπορία των ανθρώπων αποτελεί «μια σύγχρονη μορφή δουλείας» που σχετίζεται άμεσα με διάφορους άλλους τομείς όπως: τη μεταναστευτική πολιτική, το οργανωμένο έγκλημα, την πορνεία, τη βία κατά γυναικών και παιδιών, την καταναγκαστική εργασία, την κοινωνική παθολογία που εντοπίζεται σε όλα αυτά τα φαινόμενα. Περίπου στα 13 εκατομμύρια ανέρχονται τα θύματα της εμπορίας ανθρώπων παγκοσμίως, αποφέροντας στους εκμεταλλευτές τους 32 δισεκατομμύρια δολάρια ετησίως, σύμφωνα με τα στοιχεία του Διεθνούς Γραφείου Εργασίας (BIT), τα οποία δημοσιεύθηκαν τον Μάιο του 2006. Το 56% των θυμάτων είναι γυναίκες και νεαρά κορίτσια ενώ το 40% αποτελείται από παιδιά κάτω των 18 ετών. Σύμφωνα με έρευνες, ειδικότερα για την Ελλάδα, η αναλογία ελληνίδων/ αλλοδαπών θυμάτων διαμορφώθηκε σε 20/80 και η πελατεία αυξήθηκε κατά 6000%. Πρόκειται λοιπόν για ένα κοινωνικό φαινόμενο που αποτελεί απειλή και πρόκληση σε διεθνές επίπεδο καθώς δυναμιτίζει τα θεμελιώδη δικαιώματα και τη διεθνή έννομη τάξη. Επιπροσθέτως, απασχολεί όλα τα κράτη ανεπτυγμένα και μη, καθώς είναι γεγονός ότι αποτελούν χώρες προέλευσης, διέλευσης και προορισμού των θυμάτων.

Στις αρχές της δεκαετίας του 1990 η Ελλάδα αποτέλεσε χώρα προορισμού μεταναστών, ενώ σήμερα έχει δυστυχώς μετατραπεί και σε χώρα διέλευσης θυμάτων εμπορίας κυρίως από χώρες της Νοτιοανατολικής και Ανατολικής Ευρώπης αλλά και από την Αφρική και την Ασία σε μικρότερο όμως βαθμό. Η εμπορία ανθρώπων πλήττει κατά κύριο λόγο το γυναικείο φύλο με σκοπό τη σεξουαλική εκμετάλλευση (αν και όχι αποκλειστικά). Στην τελευταία έκθεση του U.S. Department of State αναφέρεται ότι «από τους κατ' εκτίμηση 600.000 έως 800.000 ανθρώπους που διακινούνται διεθνώς κατ' έτος, το 80% των θυμάτων είναι γυναίκες και κορίτσια»¹¹. Το Ελληνικό κράτος άρχισε πρόσφατα να λαμβάνει ειδικά μέτρα για την αντιμετώπιση του φαινομένου της εμπορίας ανθρώπων. Τα μέτρα αυτά αφορούν κυρίως στη δίωξη των δραστών, στην παροχή προστασίας και αρωγής στα

¹⁰ Το εν λόγω κείμενο υιοθετήθηκε ομόφωνα από την Ολομέλεια της ΕΕΔΑ της 14^{ης} Ιουνίου 2007. Εισηγητές: Αν. Καθηγ. Λίνος-Αλέξανδρος Σισιλιάνος, Β' Αντιπρόεδρος ΕΕΔΑ και Προεδρεύων του Α' Τμήματος, και Χριστίνα Παπαδοπούλου, Επιστημονική Συνεργάτιδα ΕΕΔΑ. Οι εισηγητές εκφράζουν τις θερμές τους ευχαριστίες στην εκπρόσωπο του ΔΟΜ (Διεθνούς Οργανισμού Μετανάστευσης) κα Τένια Κυριαζή, και στους εκπροσώπους του ΕΣΠ (Ελληνικού Συμβουλίου για τους Πρόσφυγες) και της «Άρσις» για τις εμπειριστατωμένες παρατηρήσεις τους επί της αρχικής εισήγησης και τις συμπληρωματικές προτάσεις που κατέθεσαν εγγράφως στην ΕΕΔΑ, μετά από την δημόσια διαβούλευση που συγκάλυψε το Α' και το Γ' Τμήμα της ΕΕΔΑ, στις 19 Απριλίου 2007, στα γραφεία της Επιτροπής. Στην διαβούλευση αυτή συμμετείχαν, εκτός από αρκετά μέλη της ΕΕΔΑ, εκπρόσωποι της Γεν. Γραμμ. Ισότητας, του ΕΣΠ, της ΜΚΟ Άρσις, του ΣτΠ, και του ΔΟΜ. D. Marmol: 'The EU and SouthEast Europe confronting trafficking in human beings', Communications to members S15/04, EPC-KBF Migration Dialogues, 17 Φεβρουαρίου 2004 <http://www.state.gov/g/tip/rls/tiprpt/2006/>

θήματα, στην ανάπτυξη συνεργασίας σε περιφερειακό και εθνικό επίπεδο καθώς και στην πρόληψη του φαινομένου με την ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης.

Ο μεγαλύτερος αριθμός διατάξεων που αναφέρονται στην καταπολέμηση της εμπορίας των ανθρώπων στην Ελλάδα περιέχεται στα εξής νομοθετικά κείμενα:

α) στο Νόμο 3064/2002 για την « καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, των εγκλημάτων κατά της γενετήσιας ελευθερίας, της πορνογραφίας ανηλίκων και της οικονομικής εκμετάλλευσης της γενετήσιας ζωής και αρωγή στα θύματα των πράξεων αυτών»¹²

β) στο Προεδρικό Διάταγμα 233/2003 που εκδόθηκε σύμφωνα με το άρθρο 12 του Νόμου 3064/2002 και

γ) στο Νόμο 3386/2005 «είσοδος, διαμονή και κοινωνική ένταξη υπηκόων τρίτων χωρών στην Ελληνική Επικράτεια»¹³.

Οι περισσότερες δράσεις που αφορούν τη δίωξη της εμπορίας ανθρώπων πραγματοποιείται από τα Υπουργεία Δημόσιας Τάξεως και Δικαιοσύνης. Τον Απρίλιο του 2001 ιδρύθηκε η Ομάδα Καταπολέμησης της Εμπορίας Ανθρώπων (ΟΚΕΑ), στην οποία προεδρεύει ο Αρχηγός της Ελληνικής Αστυνομίας. Πανελλαδικά λειτουργούν 14 ομάδες anti-trafficking υπό τον συντονισμό της κεντρικής Ομάδας anti-trafficking της Διεύθυνσης Δημόσιας Ασφάλειας του Αρχηγείου της Ελληνικής Αστυνομίας. Η εκπαίδευση των αστυνομικών υπαλλήλων καθώς και των δικαστών είναι ουσιώδης για την αποτελεσματική καταπολέμηση της εκμετάλλευσης ανθρώπων. Αξιοσημείωτο είναι ότι στο πλαίσιο Κοινοτικών Προγραμμάτων (ΑΓΠΣ) αλλά και προγραμμάτων συγχρηματοδοτούμενων από την Υπηρεσία Διεθνούς Αναπτυξιακής Συνεργασίας του Υπουργείου Εξωτερικών (ΥΔΑΣ/ΥΠΕΞ) έχουν πραγματοποιηθεί εκπαιδευτικά σεμινάρια προς αστυνομικούς, δικαστικούς και εισαγγελείς.

5.2 Ισότητα των δύο φύλων. Η Σύμβαση της Νέας Υόρκης του 1979

Εδώ και διακόσια περίπου χρόνια προβάλλεται το αίτημα της ουσιαστικής ισότητας ανδρών και γυναικών. Στα Ηνωμένα Έθνη έχει επιτευχθεί η αναγνώριση της ισότητας, ενώ απόρροια της παγκόσμιας Συνδιάσκεψης της Κοπεγχάγης ήταν η Σύμβαση του 1979 περί καταργήσεως κάθε μορφής διακρίσεων κατά των γυναικών. Η εν λόγω Σύμβαση έχει μέχρι στιγμής επικυρωθεί από 130 κράτη (ανάμεσά τους και η Ελλάδα ν. 1949/1991) και ισχύει σε διεθνές επίπεδο από την 3 Σεπτεμβρίου 1981. Το περιεχόμενό της καλύπτει πληθώρα κοινωνικών και οικονομικών σχέσεων και αρκετά σημαντικό είναι το γεγονός ότι κωδικοποιεί σειρά ειδικότερων συμβάσεων που υιοθετήθηκαν κατά περιόδους από τα Ηνωμένα Έθνη. Εκτός από τη Σύμβαση του 1979, ισχύουν επίσης τα δύο Διεθνή Σύμφωνα του 1966, στα οποία εξαγγέλλεται σε γενικές γραμμές, στο άρθρο 3, η ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών, οι Συμβάσεις για την απαγόρευση της εμπορίας προσώπων και την πορνεία (1949), τα πολιτικά δικαιώματα της γυναίκας (1952), την καταπολέμηση της

¹² Κρίσεις της ΕΕΔΑ για το Σ/Ν (μετέπειτα Ν. 3064/2002), στην Έκθεση 2002, και συμπληρωματικά, εισήγηση του Ν. Φραγκάκη στην 3^η Στρογγυλή Τράπεζα των Εθνικών Επιτροπών ΔτΑ και του ΣτΕυρώπης, Βερολίνο 25-27/11/2004, Έκθεση 2004

¹³ Ν. 3386/2005, παρατηρήσεις της ΕΕΔΑ, στην έκθεση του 2005

δουλείας (1956), την ιθαγένεια της έγγαμης γυναίκας (1957) καθώς και τη συναίνεση στο γάμο και το ελάχιστο ηλικιακό όριο στο γάμο (1962). Επιπροσθέτως, οι Συμβάσεις της Γενεύης (1949) και τα Συμπληρωματικά Πρωτόκολλα της Γενεύης (1977) περιέχουν αρκετές διατάξεις που στόχο έχουν την προστασία των δικαιωμάτων της γυναίκας.

Πιο συγκεκριμένα, όσον αφορά τα πολιτικά δικαιώματα των γυναικών, στη Σύμβαση του 1979 κατοχυρώνεται η ισότητα ως προς το εκλέγειν (άρθρο 1), το εκλέγεσθαι (άρθρο 2), καθώς και την κατάληψη δημοσίων θέσεων (άρθρο 3). Τα Συμβαλλόμενα Κράτη οφείλουν να σέβονται την ισότητα των γυναικών στην πολιτική και δημόσια ζωή και ν' αποτρέπουν κάθε είδους παραβιάσεις σε βάρος των γυναικών. Στα άρθρα 7 και 8 της Συμβάσεως επιτάσσεται το δικαίωμα της γυναίκας προς συμμετοχή σε μη κυβερνητικούς οργανισμούς καθώς και δυνατότητας διεθνούς εκπροσωπήσεως της χώρας της. Στη συνέχεια στο άρθρο 9 αναφέρονται ρητά: α) η εξασφάλιση ισότητας κατά την κτήση, μεταβολή ή απώλεια της ιθαγένειας και β) η διατήρηση της ιθαγένειας της συζύγου σε περίπτωση γάμου με αλλοδαπό ή μεταβολή της ιθαγένειας του αλλοδαπού. Επιπλέον, η Σύμβαση του 1979 απαιτεί στο άρθρο 10 τη μη διάκριση στην παροχή εκπαίδευσης και την κατάρτιση των προγραμμάτων. Έτσι η εκπαίδευση θα πρέπει να οργανώνεται με βασικό κριτήριο την ισότητα των δύο φύλων καταργώντας τα στερεότυπα που αποδίδουν κατώτερο κοινωνικό ρόλο στη γυναίκα.

Ως προς τις εργασιακές σχέσεις στο άρθρο 11 της Συμβάσεως ορίζεται η κατάργηση των διακρίσεων στην απασχόληση. Εξαγγέλλεται το δικαίωμα των γυναικών ν' ασκούν το επάγγελμα της επιθυμίας τους χωρίς την έγκριση των γονέων ή του συζύγου. Επίσης, εξασφαλίζονται ίσες ευκαιρίες για απασχόληση και ίση αμοιβή για ίση εργασιακή απασχόληση με τους άνδρες. Αξιοσημείωτη είναι επιπλέον η προστασία στον τομέα της εργασίας εις βάρος των γυναικών εξ αιτίας γάμου ή μητρότητας. Κατά το άρθρο 16 της Συμβάσεως του 1979 εξασφαλίζονται: ίσα δικαιώματα στην επιλογή συντρόφου, τη σύναψη γάμου, την κηδεμονία, την υιοθεσία, την ιδιοκτησία και διαχείριση περιουσιακών σχέσεων, τον οικογενειακό προγραμματισμό, την ισότητα των ευθυνών κατά τη διάρκεια του έγγαμου βίου. Στο άρθρο 15 τα Συμβαλλόμενα Κράτη υποχρεούνται να λαμβάνουν μέτρα: α) για την ισότητα απέναντι στον νόμο, β) για ίσες ευκαιρίες για την ουσιαστική εφαρμογή της νομικής ισότητας (identical capacity), γ) την κατάργηση της υποχρεώσεως της συζύγου να παραιτείται υπέρ του άνδρα προς τη σύναψη ορισμένων δικαιιοπρασιών και δ) την ελευθερία διακινήσεως καθώς και επιλογής διαμονής και κατοικίας.

Τέλος, η Σύμβαση του 1979 ίδρυσε την Επιτροπή καταργήσεως των διακρίσεων σε βάρος των γυναικών. Η εν λόγω Επιτροπή αποτελείται από είκοσι τρεις εμπειρογνώμονες με τετραετή θητεία μετά την εκλογή και υπόδειξή τους από τα Συμβαλλόμενα Κράτη. Ρόλος της Επιτροπής είναι η εξασφάλιση της ορθής εφαρμογής της Συμβάσεως καθώς και η έρευνα των Εθνικών Εκθέσεων που κατατίθενται από τα Συμβαλλόμενα Κράτη. Κάθε χρόνο υποβάλλει Έκθεση σχετικά με την κατάσταση της κοινωνικής θέσης της γυναίκας στον κόσμο και λειτουργεί με την υποστήριξη των Ηνωμένων Εθνών.

5.3 Δραστηριότητες της UNESCO

Η Unesco, αποτελεί ειδικότερη οργάνωση των Ηνωμένων Εθνών που ασχολείται κατά κύριο λόγο με την εκπαίδευση, την επιστήμη και τα πολιτιστικά θέματα, αφιερώνοντας μεγάλο μέρος της δράσης της για την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Όπως οι περισσότεροι Διεθνείς Οργανισμοί έτσι και η Unesco έχει καταδικάσει το apartheid αλλά και κάθε είδους ρατσιστικών φαινομένων. Στο καταστατικό της Unesco κατοχυρώνεται η απαγόρευση της διακρίσεως λόγω φυλής, φύλου, θρησκείας, γλώσσας, πολιτικών πεποιθήσεων, γένους, οικονομικής καταστάσεως, κοινωνικής τάξης κλπ. Στο σημείο αυτό αξίζει να παρατηρήσουμε, ότι εκτός από το καταστατικό, το μοναδικό συμβατικό κείμενο που αναφέρεται ξεκάθαρα στα θεμελιώδη δικαιώματα, είναι η Σύμβαση της Unesco της 14-12-1960 «περί καταργήσεως των διακρίσεων στην εκπαίδευση»¹⁴.

Τα Συμβαλλόμενα Κράτη έχουν τη δυνατότητα να υποβάλλουν σε τακτά χρονικά διαστήματα Εκθέσεις σχετικά με την ουσιαστική εφαρμογή των διατάξεων της Συμβάσεως προς τη Γενική Διάσκεψη της Unesco. Η Γενική Διάσκεψη όμως δεν είναι ειδικευμένο όργανο αλλά ασχολείται γενικώς μ' όλες τις δραστηριότητες της οργανώσεως. Επιπλέον η Επιτροπή Συμβάσεων και Συστάσεων (CRE) έχει εξουσιοδοτηθεί από το Γενικό Συμβούλιο της Οργανώσεως με την απόφαση 104 EX/3.3 του 1978 να δέχεται ατομικές αναφορές (individual communications), τις οποίες ερευνά και στη συνέχεια απευθύνει συστάσεις προς το Γενικό Συμβούλιο, το οποίο και αποφασίζει σε τελευταίο στάδιο για τις περαιτέρω ενέργειες.

¹⁴ Εμμανουήλ Ρούκουνας, Διεθνής Προστασία των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, κεφάλαιο IV, σελ 228

6. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Από την παραπάνω λοιπόν ανάλυση γίνεται ξεκάθαρο ότι τα « Θεμελιώδη Δικαιώματα του Ανθρώπου » ή « Θεμελιώδη Ανθρώπινα Δικαιώματα » (Human Rights, Droits de l' Homme) είναι σύμφυτα με την ανθρώπινη ιδιότητα, υπό την έννοια ότι απορρέουν από την προσωπικότητα και αξιοπρέπεια και συνοδεύουν κάθε είδους ανθρώπινης δραστηριότητας. Οι « Θεμελιώδεις Ελευθερίες του Ανθρώπου » (Fundamental Freedoms, Libertés Fondamentales) προστατεύονται από αρκετά μεγάλο όγκο διατάξεων σε εθνικό, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο. Κάθε μεμονωμένο πρόσωπο προστατεύεται με την αναγνώριση των θεμελιωδών δικαιωμάτων έναντι της κρατικής αυθαιρεσίας ή κατάχρησης. Η προστασία αυτή που παρέχεται σε κάθε άτομο ξεχωριστά υπηρετεί αναμφισβήτητα και την κοινωνία, προάγοντας τις κοινωνικές αξίες, τους θεσμούς και τον πολιτισμό. Μια κοινωνία που αποτελείται από πρόσωπα, στα οποία εξασφαλίζεται η ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας, είναι μια κοινωνία δικαίου, ανοικτή στην πρόοδο, και στη διαφορετικότητα, μια κοινωνία ελευθερίας και αλληλεγγύης.

Προϋπόθεση όμως για την ουσιαστική προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων του ανθρώπου αποτελεί η κατοχύρωση του δημοκρατικού πολιτεύματος. Έτσι, η προστασία αυτή, προκειμένου να μην είναι ευάλωτη στον νόμο, ανήκει σε βαθμίδα ιεραρχικά ανώτερη και μ' αυτό τον τρόπο δεν είναι δυνατό να καταργείται ή να περιορίζεται από τον νόμο. Τα θεμελιώδη δικαιώματα προβλέπονται σε αρκετά Διεθνή νομικά κείμενα με δύναμη ανώτερη του νόμου (σύμφωνα με τη γνώμη της πλειοψηφίας). Άλλωστε όπως αναφέρει και το Σύνταγμά μας στο άρθρο 28 παρ. 1 οι Διεθνείς Συμβάσεις κατισχύουν του απλού νόμου στην εσωτερική τάξη. Επιπλέον, οι Διεθνείς Συμβάσεις δεσμεύουν κάθε κράτος έναντι των υπολοίπων κρατών που τις έχουν προσυπογράψει και κυρώσει.

Τα Θεμελιώδη Δικαιώματα του Ανθρώπου βεβαίως παρουσιάζουν ευρύτατο πεδίο εφαρμογής. Από τη στιγμή που ο κάθε άνθρωπος είναι το υποκείμενο των έννομων σχέσεων, η αναγνώριση και προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων του καθορίζει σε τελική ανάλυση την εν γένει ανθρώπινη κατάσταση. Έτσι λοιπόν, η κατοχύρωση των θεμελιωδών δικαιωμάτων καθορίζει τη θέση του προσώπου έναντι της κρατικής εξουσίας αλλά μ' αυτό τον τρόπο, καθορίζονται επίσης τα αστικά δικαιώματά του (περιουσιακά, εργασιακά, οικογενειακά, κληρονομικά, δικονομικά). Όπου Άνθρωπος εκεί και τα Δικαιώματά του.

7. ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ

Α. Με την απόφαση της 27-9-1995, *Μακκαν κ.λπ. κατά Ηνωμένου Βασιλείου* (McCann and others v. The United Kingdom) το ΕΔΔΑ καταδίκασε το κράτος αυτό για παραβίαση του δικαιώματος στη ζωή υπό τις ακόλουθες περιστάσεις: Οι βρετανικές και ισπανικές αρχές, καθώς και οι αρχές του Γιβραλτάρ είχαν, πριν από τις 4 Μαρτίου 1988, πληροφορίες ότι επικίνδυντοι τρομοκράτες του ΙΡΑ, πιθανώς ένοπλοι και έτοιμοι να χρησιμοποιήσουν τα όπλα τους, σχεδίαζαν τρομοκρατική ενέργεια στο Γιβραλτάρ, με τη χρήση οχήματος παγιδευμένου με εκρηκτικά, το οποίο επρόκειτο, ενδεχομένως, να πυροδοτηθεί με τηλεχειριστήριο. Εντοπίστηκαν, μετά διήμερο, τρεις, οι οποίοι και παρακολουθούνταν, χωρίς όμως να συλληφθούν επειδή δεν υπήρχαν ακόμη αποδείξεις. Κατά την παρακολούθηση ένα από τα πρόσωπα που παρακολουθούνταν στράφηκε, οπότε Βρετανός στρατιωτικός, από αυτούς που ενεργούσαν την παρακολούθηση, τον διέταξε να σταματήσει. Αυτός έφερε το χέρι του στο πλάι ύποπτα, ενώ σύντροφός του κίνησε απότομα το χέρι προς μια τσάντα. Οι στρατιωτικοί, πιστεύοντας ότι θα πυροδοτούσαν εκρηκτικά, τους πυροβολούν και τους σκοτώνουν. Από την εξέταση που ακολούθησε προέκυψε ότι οι ύποπτοι δεν οπλοφορούσαν ούτε το συγκεκριμένο όχημα περιείχε εκρηκτικά. Ωστόσο σε άλλο αυτοκίνητο, που είχε νοικιάσει ένας από αυτούς, βρέθηκαν εκρηκτικά και εκρηκτικός μηχανισμός. Το ποινικό δικαστήριο (ένορκoi του Γιβραλτάρ) έκρινε τη θανάτωση των υπόπτων νόμιμη και αθώωσε τους δράστες. Οι συγγενείς των θαντωθέντων, μετά την εξάντληση των εσωτερικών ένδικων μέσων, ενώπιον των οποίων επικαλέστηκαν το άρθρο 2 παρ. 2 της ΕΣΔΑ, άσκησαν ατομική προσφυγή ενώπιον του ΕΔΔΑ, κατά του Ηνωμένου Βασιλείου. Το Δικαστήριο, με την απόφασή του υπογραμμίζει ότι, σύμφωνα με τη διάταξη της παραγράφου 2 του άρθρου 2, η θανάτωση είναι ανεκτή μόνο αν η προσφυγή στη βία ήταν «απολύτως αναγκαία». Μετά από λεπτομερή ανάλυση και στάθμιση όλων των περιστάσεων δέχτηκε ότι, αν και η θανάτωση έγινε προς αποτροπή της χρήσης βίας (πυροδότησης των εκρηκτικών) δεν ήταν απολύτως αναγκαία, διότι οι ύποπτοι μπορούσαν να έχουν συλληφθεί εγκαίρως, έπρεπε δε να έχουν δοθεί στους στρατιωτικούς οι κατάλληλες εντολές, ώστε σε περίπτωση ανάγκης, αν υποχρεωθούν να κάνουν χρήση βίας, να αποφύγουν την πρόκληση θανάτου. Άρα η θανάτωση δεν ήταν «απολύτως αναγκαία», η αθωωτική απόφαση των ενόρκων ήταν ασυμβίβαστη προς το δικαίωμα στη ζωή, που καθιερώνεται με το άρθρο 2 της ΕΣΔΑ και το Ηνωμένο Βασίλειο καταδικάστηκε. Η απόφαση αυτή είναι επίκαιρη διότι αφορά τρομοκρατική δράση, αποτελεί δε χαρακτηριστικό παράδειγμα της σημασίας την οποία το Δικαστήριο αποδίδει στη διαφύλαξη της ανθρώπινης ζωής.

Σχετικές είναι οι ακόλουθες αποφάσεις:

- 1) η από 27.7.1998, *Γκουλέκ κατά Τουρκίας* (Gülec v. Turkey), με την οποία η Τουρκία καταδικάστηκε λόγω δυσανάλογης βίας από τις αστυνομικές αρχές, βαριά οπλισμένες, με επακόλουθο τη θανάτωση νεαρού Κούρδου διαδηλωτή,
- 2) η από 10.5.2001, *Κύπρου κατά Τουρκίας* (Cyprus v. Turkey), με την οποία η Τουρκία καταδικάστηκε διότι, ανεξάρτητα αν υπήρξε πράγματι θανάτωση «αγνοουμένων», οι τουρκικές αρχές παρέλειψαν να διεξάγουν ουσιαστική έρευνα, αδιαφορώντας έτσι για την τύχη τους και θέτοντας σε κίνδυνο τις ζωές τους, και
- 3) η από 20.12.2004, *Μακαρατζή κατά Ελλάδας* (Makaratzis v. Greece), λόγω υπερβολικής ένοπλης χρήσης βίας (καταιγιστικών πυρών) κατά τη διάρκεια

καταδίωξης του προσφεύγοντος, έστω και αν αυτή δεν οδήγησε σε θάνατο, αρκεί ότι αυτό ήταν ενδεχόμενο. Ο κίνδυνος ως αποτέλεσμα της βίας παρέχει βάση εφαρμογής του άρθρου 2.

Β. Υπόθεση Σμιτ κατά Γερμανίας (Schmidt v. Germany), το Δικαστήριο, με την απόφασή του της 18.7.1994 απέρριψε την προσφυγή, κρίνοντας ότι η προβλεπόμενη από νόμο του κρατιδίου της Βάδης-Βυρτεμβέργης υποχρέωση προσφοράς εργασίας στην πυροσβεστική Υπηρεσία, σε περίπτωση έλλειψης προσωπικού, άλλως καταβολής χρηματικού ποσού ως συνεισφοράς, αποτελεί «κανονική υποχρέωση κάθε πολίτη», με την έννοια της εξαίρεσης που προβλέπεται στο εδάφιο δ της παραγράφου 3 του άρθρου 4. Άρα δεν υπήρξε προσβολή της απαγόρευσης αναγκαστικής ή υποχρεωτικής εργασίας.

Γ. Εξαιρετικά ενδιαφέροντα είναι η από 9.12.1994 απόφαση στην υπόθεση Ελληνικά Διυλιστήρια, Στραν και Στρατής Ανδρεάδης κατά Ελλάδος (Stran Greek Refineries and Stratis Andreadis v. Greece). Οι προσφεύγοντες είχαν αναλάβει να δημιουργήσουν διυλιστήριο στα Μέγαρα, σε εδαφική περιοχή που θα έθετε στη διάθεσή τους το κράτος, το οποίο όμως δεν μπόρεσε να εκπληρώσει την υποχρέωσή του αυτή. Στις 14 Οκτωβρίου 1977 η κυβέρνηση κήρυξε τη λύση της σύμβασης για την κατασκευή του διυλιστηρίου με τον νόμο 141/1975, που προέβλεπε τη λύση συμβάσεων που είχαν συναφθεί κατά τη διάρκεια του στρατιωτικού καθεστώτος. Οι προσφεύγοντες κατέφυγαν στη διαιτησία που είχε προβλεφθεί και δικαιώθηκαν από το διαιτητικό δικαστήριο που τους επιδίκασε μεγάλα χρηματικά ποσά ως αποζημίωση κ.λπ. Το Ελληνικό Δημόσιο ζήτησε τη δικαστική ακύρωση της διαιτητικής απόφασης. Τα δικαστήρια της ουσίας απέρριψαν την αγωγή ακύρωσης. Ενώ όμως η υπόθεση είχε φτάσει ενώπιον του Αρείου Πάγου και ο εισηγητής αρεοπαγίτης είχε φτάσει να προτείνει την απόρριψη της αίτησης του Δημοσίου, ψηφίστηκε από τη βουλή ο νόμος 1701/1987, με τον οποίο καταργήθηκαν οι διαιτητικές ρήτρες σε συμβάσεις που είχαν καταρτιστεί υπό το στρατιωτικό καθεστώς και ακυρώθηκαν οι διαιτητικές αποφάσεις του είχαν εκδοθεί βάσει τέτοιων ρητρών. Με τον ίδιο νόμο κηρύχθηκαν παραγεγραμμένες οι απαιτήσεις από τέτοιες συμβάσεις. Ο νόμος αυτός κρίθηκε από τον Άρειο Πάγο συνταγματικός και η απόφαση, που απέρριπτε την ακυρωτική αγωγή του δημοσίου, αναιρέθηκε. Οι ενδιαφερόμενοι προσέφυγαν στο ΕΔΔΑ επικαλούμενοι παραβίαση του άρθρου 6 παρ. 1 και προσβολή «ιδιοκτησίας», υπό την έννοια του άρθρου 1 του πρώτου πρόσθετου πρωτοκόλλου. Το Δικαστήριο αναφέρθηκε πρώτον στην αρχή της ισότητας των δικονομικών όπλων και έκρινε ομοφώνως ότι ο νόμος 1701/1987 αποτελεί ανεπίτρεπτη νομοθετική επέμβαση στη δικαστική λειτουργία με σκοπό τον επηρεασμό της έκβασης της εκκρεμούς δίκης. Καταδίκασε έτσι τη χώρα μας για παραβίαση του άρθρου 6 παρ. 1. Επιπλέον το Δικαστήριο έκρινε ότι, μετά τη διαιτητική απόφαση, με την οποία είχαν επιδικαστεί συγκεκριμένα χρηματικά ποσά ως αποζημίωση κ.λπ., οι προσφεύγοντες είχαν δεδικασμένο και τίτλο εκτελεστό. Επομένως τα ποσά αυτά ήταν «περιουσία» των ενδιαφερομένων. Το κράτος, επιλέγοντας να παρέμβει με νόμο για να ανατρέψει το κεκτημένο δικαίωμά τους, παραβίασε και το άρθρο 1 του πρώτου πρόσθετου πρωτοκόλλου, με το οποίο προστατεύεται το δικαίωμα κάθε ανθρώπου στην περιουσία του. Με την απόφαση αυτή επιδικάστηκαν στους προσφεύγοντες, βάσει του άρθρου 50 της ΕΣΔΑ, τεράστιες αποζημιώσεις.

2. Declaration of the Rights of Man and of the Citizen approved by the National Assembly of France, August 26, 1789

3. "It is not a treaty... (in the future, it) may well become the international Magna Carta" Eleanor Roosevelt with the Spanish text of the Universal Declaration in 1949.

4. European Court of Human Rights in Strasbourg

5. United Nations Security Council

6. Emblem of Africa Union

7. Emblem of the organization of American States

In the jurisprudence and law, a right is the legal or moral entitlement to do or refrain from doing something or to obtain or refrain from obtaining an action, thing or recognition in civil society. Human rights refer to “the basic rights and freedoms to which all humans are entitled”. Rights serve as rules of interaction between people, and, as such, they place constraints and obligations upon the action of individuals or groups.

Most modern conceptions of rights are universalistic and egalitarian- in other words, equal rights are granted to all people. By contrast, most pre-modern conceptions of rights were hierarchical, with different people being granted different rights, and some having more rights than others. The specific enumeration of rights accorded to people has historically differed grandly from one century to the next and from one regime to the next, but nowadays is normally addressed by the constitutions of the respective nations.

Generally speaking a right corresponds with a complementary obligation that others have on the same object or realm; for instance, if someone has a right to something, simultaneously another party or parties have an obligation to do something in order to respect that right. The most common categorization of human rights is to split them into civil and political rights and economic, social and cultural rights. The human rights in various enforced treaties of the United Nations are enforceable in law. In practice, many rights are very difficult to legally enforce due to the absence of consensus on the application of certain right, the lack of relevant national legislation or of bodies empowered to take legal action to enforce them.

To sum up, a fundamental right is a right that has its origin in a country’s constitution or that is necessarily implied from the terms of that constitution. Undoubtedly, all human beings are born free and equal in dignity and rights. They are endowed with reason and conscience and should act towards one another in a spirit of brotherhood.

8. ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΑΠ Άρθρ.	Άρειος Πάγος Άρθρο
Βλ.	βλέπε
ΔΕΚ ΔΣΑΠ	Δικαστήριο Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων Διεθνές Σύμφωνο Ατομικών και Πολιτικών Δικαιωμάτων
ΔΣΟΙΚΠ	Διεθνές Σύμφωνο για τα οικονομικά, κοινωνικά και πολιτιστικά δικαιώματα
ΕΑΔ ECOSOC Εδ. ΕΔΔΑ	Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο Εδάφιο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου
ΕΕΔΑ	Ευρωπαϊκή Επιτροπή των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου
ΕΣΔΑ	Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου
Ν. Ν.Δ.	Νόμος Νομοθετικό Διάταγμα
Παρ.	Παράγραφος
Σ. Σελ. ΣυνθΕΚ	Σύνταγμα Σελίδα Συνθήκη της Ευρωπαϊκής Κοινότητας
ΦΕΚ	Φύλλο Εφημερίδας της Κυβέρνησης

9.ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Δαγτόγλου Π. Δ. «Συνταγματικό Δίκαιο, Ατομικά Δικαιώματα», Τόμος Α' , εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα Αθήνα-Κομοτηνή 2005

Δημητρόπουλος Γ. Ανδρέας «Γενική Συνταγματική Θεωρία, Σύστημα Συνταγματικού Δικαίου», Τόμος Α' , εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα Αθήνα-Κομοτηνή 2004

Δημητρόπουλος Γ. Ανδρέας «Συνταγματικά Δικαιώματα, Γενικό Μέρος, Σύστημα Συνταγματικού Δικαίου», Τόμος Γ'-Ημίτονος Ι, εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2005

Μπουρλογιάννη Χριστιάνα-Βράιλα και Ελένη Πετρουλά, Ίδρυμα Μαραγκοπούλου για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, «Διεθνείς Συμβάσεις Δικαιωμάτων του Ανθρώπου που δεσμεύουν την Ελλάδα», εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη 2003

Παπαδημητρίου Θ. Χρήστος «Η Επιτροπή του Κοινοτικού Δικαίου στην Δικαστική Προστασία των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων», εκδόσεις Δίκαιο και Οικονομία Π. Ν. Σάκκουλας 2003

Ρούκουνας Εμμανουήλ «Διεθνής Προστασία των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων», Ίδρυμα Μαραγκοπούλου για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, εκδόσεις Βιβλιοπωλείο της Εστίας Αθήνα 1995

Τσάτσος Δημήτρης «Συνταγματικό Δίκαιο, Θεμελιώδη Δικαιώματα, Γενικό Μέρος», Τόμος Γ', εκδόσεις Σάκκουλα 1988

ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ:

-www.Humanrights-wikipedia,thefreeencyclopedia.files.htm

-www.justiceandhomeaffairs.thecharteroffundamentalrights.files.htm

-www.humanrights.coe.int/cseweb

- www.YouthsocietyfortheUnitedNations

-www.dsanet.gr

-www.decpoliticalDebate_gr.fil

-www.state.gov/g/tip/rls/tiprpt/2006/